

ทฤษฎีการย้ายถิ่นกับชาวจีนอพยพใหม่

ศิริเพชร ทฤษฎาวดี

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ 10200

อีเมล: siripetch@gmail.com

รับบทความ: 18 มีนาคม 2563 แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2563 ตอรับบทความ: 20 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ: ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีจำนวนประชากรชาวจีนอาศัยอยู่มากที่สุดประเทศหนึ่งนอกจีนแผ่นดินใหญ่ โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีชุมชนชาวจีน (China Town) ที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยนั้นคิดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 11 จากจำนวนประชากรทั้งหมด และเนื่องด้วยผลของการกลืนกลาย (assimilation) ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในอดีตรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปลายรัชสมัยของราชวงศ์ชิง จึงเป็นเรื่องที่น่าแปลกใจเลยว่าประเทศจีนและไทยจะมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น โดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจผ่านการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นผ่านชุมชนของชาวไทยและชาวจีน

บทบาทและสถานะของชาวจีนโพ้นทะเลได้เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงสมัย ในปัจจุบันผู้อพยพชาวจีนมิได้เป็นผู้อพยพที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือดังในอดีตอีกต่อไปเหมือนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การสำรวจของสถาบันเอเชียศึกษา ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พบว่า ผู้อพยพชาวจีนระลอกใหม่ (ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่าชาวจีนอพยพใหม่) ได้มาพร้อมกับทุนเพื่อการลงทุนในธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ (Start-up) ในกรุงเทพฯ โดยจากการสำรวจชาวจีนทั้ง 119 คนที่อพยพมาอาศัยอยู่ในย่านห้วยขวางเป็นเวลากว่าหนึ่งปี พบว่าร้อยละ 68.9 ของพวกเขาเป็นผู้ที่จบปริญญาตรีแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเรื่องการอพยพหรือการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่มายังประเทศไทยนั้น จะไม่สามารถทำได้สมบูรณ์หากขาดความเข้าใจของกรอบของทฤษฎีที่จะ

ช่วยให้เราเข้าใจในการวิเคราะห์สถานการณ์ของการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่เหล่านี้ ได้ ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของกลุ่มชาวจีนนี้ มิได้เกิดขึ้นแค่เพียงในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นไปทั่วโลก โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปรากฏตัวของชาวจีน ภูมิภาคดังกล่าวมักจะถูกจับตามองไปยังเรื่องของการค้า การลงทุน การเมืองและความมั่นคง ทั้งนี้ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอพยพและการย้ายถิ่นมารวบรวม และอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการวิจัยเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทฤษฎีการย้ายถิ่น; การกลืนกลาย; ชาวจีนอพยพใหม่

The Immigrant Theory and New Chinese Immigrants

Siripetch Trissanavadee

Chinese Section, Department of Thai Language and Eastern Languages and Culture,
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok, 10200, Thailand

Email: siripetch@gmail.com

Received: 18th March 2020 Revised: 18th April 2020 Accepted: 20th December 2020

Abstract: Thailand contains one of the largest populations of Chinese immigrants outside of mainland China. Ethnic Chinese account for 11 percent of the Thailand population, some of which can be attributed to an effective assimilation policy implemented by the Thai government in the past, and especially during Phibunsongkhram-Era. It is therefore not surprising that Thailand and China have established such a strong relationship. Both culture and economy are intertwined through trade and exchanges, carried out by both communities.

The roles and status' of expatriate Chinese people have changed over time. Today's current and future Chinese immigrants are no longer unskilled compared with the early Rattanakosin period. According to a survey of 119 new Chinese immigrants conducted by the Asian Research Center for Migration (ARCM) of Institute of Asian Studies at Chulalongkorn University in Bangkok, 68.9 percent of new Chinese immigrants who invested in Bangkok start-ups, hold a bachelor degree. To further understand new Chinese immigrants in Thailand we must explore theoretical framework which will assist us to understand their situation.

The phenomenon of new Chinese immigrants has not only occurred in Thailand, but also the larger south East Asian region and indeed the world. The presence of Chinese immigrants in the region has drawn special attention from trade and investment, to politics and security. This paper therefore aims to analyze this phenomenon with the related immigrant theory, in order to gain a better understanding of new Chinese immigrants in Thailand.

Keywords: The Immigrant Theory; assimilation; New Chinese Immigrants

移民理论和中国新移民

黄瑞真

泰国法政大学人文学院泰语与东方语言文化系中文专业，曼谷，10200，泰国

电子邮箱：siripetch@gmail.com

收稿日期：2020-03-18

修回日期：2020-04-18

接受日期：2020-12-20

摘要：泰中友好交往源远流长，两国人民绵延两千多年的文化交流和商贸往来，加之泰国历代王朝对华人所秉持的欢迎与包容态度，使得泰国成为中国大陆外华人移居最多的国家之一，更铸就了今日两国“泰中一家亲”的深厚情谊。

华人移民在泰国的角色与地位伴随着时代的变迁而改变，现今的中国新移民已非拉达那哥信时期的苦力。据朱拉隆功大学亚洲研究所亚洲移民中心对辉煌社区 119 个样本长达一年多的调查发现，手握重金到曼谷创业的中国新移民中，本科生高达 68.9%。

泰国的中国新移民群体受到学界越来越多的关注，并引起人们对其在贸易、投资、政治和安全等方面所扮演角色的重视。有鉴于此，本文运用国际移民研究中的相关理论对在泰中国新移民群体展开研究分析，旨在对该群体有更深入的了解和研究。

关键词：移民理论；同化；中国新移民

บทนำ

เป็นเวลากว่าสามทศวรรษ (1949-1979) ที่ประเทศจีนได้ถูกมองเป็นเหมือนมังกรขนาดใหญ่ที่หลับใหลอยู่เคียงข้างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคำว่ามังกรขนาดใหญ่ดังกล่าวนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่คำเปรียบเทียบกับประเทศที่มีขนาดใหญ่ หากแต่เมื่อดูตามประชากรของชาวจีนตาม สามโนครว์ในปี 2000 แล้ว ประชากรชาวจีนมีจำนวนมากถึง 1266 ล้านคน และมีจำนวนมากเป็นสองเท่าของจำนวนผู้อยู่อาศัยทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีประชากรรวมกันทั้งหมดแค่ 522 ล้านคน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในอดีต (จนถึงปี 1979) ของผู้คนในภูมิภาคดังกล่าวและชาวจีนนั้น โดยส่วนมากแล้วมักจะเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับชาวจีนโพ้นทะเลที่ลี้ภัยจากสงครามและความอดอยาก จนกระทั่งภายใต้การปฏิรูปประเทศของผู้นำรุ่นที่สอง Deng Xiaoping ผู้ที่เป็นที่รู้จักภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย (4 Modernization) และนโยบายเปิดประเทศ (Open-door policy) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โลกก็ได้รู้จักประเทศจีนและชาวจีนมากขึ้นในฐานะมังกรตื่นขึ้นมาหรือจีนที่กำลังพุ่งทะยาน (Rising China) ชาวจีนที่ได้อพยพไปยังต่างประเทศนั้นก็ไม่ใช่เหมือนแต่ก่อนในทศวรรษที่ผ่านมา ๆ มาอีกต่อไป โดยประเทศเป้าหมายหลักที่ชาวจีนตั้งใจจะอพยพไปนั้นมีใช้เพียงแค่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังพัฒนาอีกต่อไป แต่กลับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในตะวันตก ซึ่งรวมไปถึงประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย โดยมีการประมาณจากงานวิจัยในปี 2001 ว่ามีผู้อพยพชาวจีนระลอกใหม่ในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนถึง 2,830,000 คน ในแคนาดาถึง 960,000 คน ส่วนในออสเตรเลีย ในปี 1999 นั้นได้มีชาวจีนระลอกใหม่ถึง 380,000 คน อย่างไรก็ตามชาวจีนที่อพยพมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการปฏิรูปของผู้นำ Deng Xiaoping ก็ไม่ได้หายไปแต่อย่างใด การอพยพของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ทั้งที่ถูกและผิดกฎหมายยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนของผู้อพยพชาวจีนระลอกใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มักจะขึ้นอยู่กับนโยบายของประเทศนั้น ๆ ที่มีต่อผู้

อพยพ ตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ที่ถูกมองว่าเป็น รัฐสำหรับผู้อพยพ (Migrant State) โดยสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายเปิดประเทศด้วยนโยบายที่ให้โอกาสแก่ ชาวต่างชาติที่มีความสามารถ (Foreign Talents) โดยทิศทางการสำหรับชาวจีนระลอกใหม่ที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอย่างถูกกฎหมายเหล่านี้ โดยส่วนมากแล้วจะมีการศึกษาที่ดี หลายคนมีอาชีพที่มั่นคง บางกลุ่มไม่ได้เข้ามาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยความสามารถเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถนำเงินทุนเข้ามาด้วย และพวกเขาเหล่านั้นได้กลายมาเป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างประเทศจีนและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นเดียวกันกับชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาอพยพมาในประเทศไทยที่ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษา เป็นพวกที่มีแนวคิดที่กล้าทำ กล้าลอง และพร้อมที่จะเผชิญไปสู่โลกภายนอก รวมทั้งยังมีคุณลักษณะนิสัยที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษนั่นก็คือ ความขยันและอดทน ซึ่งการอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่มาสู่ประเทศไทยนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังนั้นการเข้ามาของคนจีนรุ่นใหม่ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาการวิจัยเรื่องชาวจีนอพยพนั้นจะไม่สมบูรณ์หากละเลยบริบทของทฤษฎีการย้ายถิ่น ซึ่งบทความต่อไปนี้จะอธิบายถึงทฤษฎีการย้ายถิ่น กับลักษณะของชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาอพยพมายังประเทศไทย โดยเปรียบเทียบความแตกต่างกับในอดีต และการนำทฤษฎีมาอธิบายอย่างเป็นระบบ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่น แรงงานอพยพ รวมถึงกลุ่มคนย้ายถิ่นรุ่นที่ 2 ซึ่งศึกษาการอพยพย้ายถิ่นของคนจีนใหม่นั้นมีไม่มากนัก ชาวจีนอพยพใหม่ตั้งแต่ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา เป็นตัวแทนของการเคลื่อนย้ายครั้งใหญ่ของชาวจีนคลื่นลูกที่ 4 ที่อพยพมาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยถิ่นกำเนิดหลักของผู้อพยพมาจาก กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ความแตกต่างระหว่างชาวจีนอพยพใหม่และชาวจีนโพ้นทะเลเดิม คือ ชาวจีนอพยพใหม่เดินทางมาจากถิ่นกำเนิดเดิมที่หลากหลายมากกว่า ได้รับการศึกษาที่สูงกว่า มีสถานะทางสังคมและสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าชาวจีนโพ้นทะเลเดิม (Parittta Wangkiat, 2016) ทั้งนี้หลังจากที่จีนได้มีนโยบายเปิดประเทศในปี 1978 ทำให้เศรษฐกิจของจีนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีคนจีนเดินทางไปทำธุรกิจการค้ายังประเทศต่าง ๆ มากมาย

ทั้งนี้ก่อนที่จีนจะใช้นโยบายเปิดประเทศนั้น คนจีนมีการย้ายถิ่นหรืออพยพน้อยมาก โดยจากปี 1949-1978 การเคลื่อนย้ายของชาวจีนมีเพียง 210,000 คน (曾少聪, 曹善玉, 2005: 60-65) การย้ายถิ่นระลอกที่ 4 (ซาตา เตรียมวิทยา และคณะ, 2016) ซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวจีนรุ่นใหม่หลังจากจีนเปิดประเทศ ในช่วงแรกของการเปิดประเทศ พบว่าชาวจีนเลือกที่จะย้ายถิ่นไปยังประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และทวีปยุโรป (陈建荣, 2008: 71-76) แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการลงทุนและอุตสาหกรรม ทำให้ชาวจีนรุ่นใหม่หันมาสนใจประเทศกำลังพัฒนาในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และหนึ่งในนั้นก็คือประเทศไทย สืบเนื่องจากความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีมานานตั้งแต่ในอดีต และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยจึงเป็นประเทศที่ชาวจีนสมัยใหม่เลือกที่จะเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน โดยเราจะเรียกชาวจีนกลุ่มนี้ ที่มีเป้าหมายของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่แตกต่างจากชาวจีนโพ้นทะเลในอดีตว่า “ชาวจีนอพยพใหม่” หรือ “新移民 (xinyimin)”

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มใหม่ที่ปรากฏได้ชัดในชั้นหลังคือการเดินทางไปด้วยเหตุผลทางการศึกษาของกลุ่มชาวจีนอพยพใหม่ ทำให้ตัวเลขของกลุ่มอพยพย้ายถิ่นเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งสืบเนื่องมาจากนโยบายที่ผ่อนปรนของประเทศจีนทางการศึกษา รวมไปถึงความดึงดูดดึงดูดทั้งจากสถานศึกษาที่ไม่เพียงพอ คุณภาพการศึกษา และนโยบายทางการศึกษา ทำให้มีกลุ่มนักศึกษาชาวจีนเริ่มสนใจเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ และรัฐบาลจีนเองในชั้นหลังที่ได้สนับสนุนให้นักเรียนชาวจีนเดินทางไปเรียนต่อยังต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือจะด้วยการเพิ่มทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างประเทศ (Tsang, 2001) รวมทั้งจากข้อมูลของกระทรวงการศึกษาจีนที่ชี้ให้เห็นว่ามีจำนวนนักศึกษาจีนจำนวนไม่น้อยที่ไปศึกษาต่างประเทศเดินทางกลับมายังประเทศจีนเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งพบว่าในช่วงเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนนักศึกษาจีนเดินทางไปศึกษาต่างประเทศต่างๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะในการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลียที่เป็นประเทศเป้าหมายแรก ๆ ของกลุ่มนักศึกษา

จีน แต่หลังจากที่ประเทศจีนได้ดำเนินนโยบาย Belt and Road Initiative ส่งผลให้ประเทศในกลุ่มนี้ได้มีการเพิ่มของการเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาจีนอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้วยทุนส่วนตัว หรือทุนรัฐบาล โดยมีนักศึกษาจีนที่ไปศึกษาต่างประเทศถึง 66,100 คนรวมถึงนักศึกษาที่รับทุนรัฐบาลถึง 3,679 คนในประเทศกลุ่ม Belt and Road (B&R) ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าในปี 2016 ถึงร้อยละ 15.7 ทั้งนี้ นักศึกษาเหล่านี้เชื่อว่าตนได้รับคุณภาพการศึกษาที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนในประเทศ (Dimmock & Leong, 2010) ด้วยความเชื่อมั่นดังกล่าวทำให้กลุ่มนักศึกษาจีนเดินทางออกมาศึกษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ดึงดูดนักศึกษาจีน โดยมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้รับนักศึกษาจีนจำนวนสูงถึง 8,455 คนซึ่งคิดเป็นสองเท่าจากปี 2012 และจากสถิติการวิจัยของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2017 พบว่ามีนักศึกษาจีนมากกว่า 30,000 คนศึกษาอยู่ในประเทศไทย แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษาในประเทศไทยตะวันตกก็นับว่าเป็นจำนวนที่น้อย อย่างไรก็ตาม จำนวนการเข้ามาของนักศึกษาจีนยังประเทศไทยก็นับว่าเป็นตัวเลขที่น่าสนใจ ทั้งนี้เพราะจำนวนคนจีนกลุ่มนี้เมื่อศึกษาจบไม่ได้กลับไปยังประเทศต้นทางทั้งหมด หากแต่ยังคงทำงานและอยู่ต่อในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ อันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ความต้องการในด้านต่าง ๆ ของผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ซึ่งในปัจจุบันนี้การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนนับได้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่ายมากกว่าในอดีตนัก เหตุเพราะพัฒนาการทางด้านการขนส่งหรือการเอื้ออำนวยของช่องทางในการเคลื่อนย้ายที่เพิ่มมากขึ้นจากเดิม ดังนั้น เพื่อที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานคนระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล จำเป็นที่จะต้องมีชุดกรอบความคิดในการกำหนดหรือศึกษาถึงพฤติกรรมการอพยพย้ายถิ่นฐานดังกล่าว อันเป็นที่มาของการใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่นฐานในการช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมการอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานคนทั่วโลกนั่นเอง

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดและทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงาน

Ravenstein (1889, อ้างถึงใน วิชชุกาญจน์ พาโนมัย, 2013: 9-11) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นในการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพ (Law of Migration) เพื่ออธิบายการเข้ามาหางานทำของผู้ลี้ภัยหนีเข้าเมืองว่ามีลักษณะของการอพยพตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันอย่างไร โดยแบ่งลักษณะการอพยพของประชากรออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration) เป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิตรอด ปัจจุบันการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ก็ถือว่าเป็นลักษณะนี้

2. การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ (Forced Migration) เป็นการย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ อาจจะถูกบังคับโดยรัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม

3. การอพยพโดยถูกบีบคั้น (Implied Migration) เป็นการบีบคั้นหรือกระตุ้นให้อพยพเช่นกัน แต่ผู้ถูกบีบคั้นยังมีสิทธิ์ในการตัดสินใจว่าจะอยู่หรือจะไป

4. การอพยพโดยเสรี (Free Migration) เป็นการอพยพของปัจเจกชนโดยเสรี อาจจะเกิดจากแรงจูงใจจากภายนอก เช่น โดยตำแหน่งงาน รายได้ หรือเพื่อผจญภัย การอพยพโดยเสรีนำไปสู่การอพยพลักษณะที่ 5

5. การอพยพแบบชนจำนวนมาก (Mass Migration) สืบเนื่องมาจากการอพยพโดยเสรี ซึ่งย้ายถิ่นเข้าไปบุกเบิกหรือผจญภัยในถิ่นที่อยู่ใหม่ กลายเป็นแรงจูงใจให้ชนจำนวนมากย้ายถิ่นตาม

นอกจากนี้ Ravenstein ยังได้อธิบายการอพยพย้ายถิ่นตามลักษณะของกฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) ไว้ว่า

1. การย้ายถิ่นและระยะทาง ประชากรส่วนใหญ่จะอพยพในระยะทางใกล้ ๆ

2. ขั้นตอนของการอพยพหรือการย้ายถิ่น การย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรทำให้เกิด “คลื่นการอพยพ” ไปสู่ศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรม มีประชากรหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็ว
3. แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจที่มีกฎหมายกีดกัน เสียภาษีสูง อากาศและสิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะผลักดันให้คนอพยพไปสู่พื้นที่ที่ดีกว่า
4. แนวโน้มของผู้ที่มีภูมิหลังชนบทจะมีการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่มีภูมิหลังเมือง
5. จำนวนการย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี กฎข้อนี้หมายความว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการจะมีส่วนทำให้เกิดการย้ายถิ่น
6. ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่น โดยเชื่อว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลทำการย้ายถิ่นก็คือเหตุผลทางเศรษฐกิจ
7. การย้ายถิ่นกับลักษณะทางเพศของผู้ย้ายถิ่น โดยการย้ายถิ่นของเพศหญิงจะเป็นการย้ายถิ่นในระยะทางสั้น ๆ ส่วนเพศชายจะย้ายถิ่นในระยะทางที่ยาวกว่า เนื่องจากสังคมในอดีตที่สถานภาพและบทบาทของเพศหญิงถูกจำกัด ดังนั้นการย้ายถิ่นในอดีตจึงเป็นการย้ายถิ่นของเพศชายเป็นสำคัญ

หากมองความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดและทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงานกับการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่จะพบว่า ลักษณะการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่มีรูปแบบการอพยพที่แตกต่างจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัด เมื่อนำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการอธิบายลักษณะที่เกิดขึ้นจะพบว่า ลักษณะการอพยพของชาวจีนอพยพใหม่จะเป็นการอพยพโดยเสรี (Free Migration) ไม่ได้ถูกบังคับหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงชีวิตรอดเช่นในอดีต แต่จะเป็นการอพยพในลักษณะของการแสวงหาโอกาสทางด้านต่าง ๆ เช่น โอกาสทางการศึกษา โอกาสทางด้านธุรกิจ โอกาสทางการลงทุน เป็นต้น โดยหากอธิบายลักษณะการอพยพของชาวจีนอพยพใหม่ที่เกิดขึ้นตามกฎแห่งการอพยพย้ายถิ่นที่ Ravenstein ได้อธิบายไว้ ก็จะทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของการที่ประเทศไทยเป็นพื้นที่เป้าหมายปลายทางของชาวจีนอพยพใหม่ได้ โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระยะทางไม่ไกลจากประเทศจีน ความใกล้ทางด้านระยะทางและความสะดวกสบายทางด้านการคมนาคมใน

ปัจจุบันทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ที่เดินทางมายังประเทศไทยจำนวนมาก อีกทั้งการที่ประเทศไทยให้การต้อนรับประเทศจีนเป็นอย่างดีทั้งในด้านการท่องเที่ยว การทำธุรกิจ และการลงทุน ทำให้เกิดชุมชนชาวจีนอพยพใหม่ขึ้นในประเทศไทยได้ง่าย ดังจะเห็นได้จากย่านห้วยขวางที่มีคนจีนจำนวนมากอาศัยอยู่ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ชุมชนจีนที่เกิดขึ้นใหม่จึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของชาวจีนอพยพใหม่ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งมีรูปแบบลักษณะการอพยพแบบชนจำนวนมาก (Mass Migration) ตามลำดับ

ทั้งนี้ กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่นของ Ravenstein ถึงแม้ว่าจะสามารถนำมาใช้ในการอธิบายการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ได้ ทว่า เนื่องจากช่วงเวลาที่เกิดขึ้นของทฤษฎีแตกต่างกับช่วงเวลาในปัจจุบัน การใช้กรอบความคิดดังเช่นในอดีตโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขอาจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้ เพราะในปัจจุบัน บริบททางด้านสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การใช้กรอบความคิดแบบเดิมอย่างสมบูรณ์จึงไม่สามารถกระทำได้ เช่น การที่กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่นกล่าวไว้ว่า การย้ายถิ่นในอดีตนั้นเป็นการย้ายถิ่นของเพศชายเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันบทบาทของเพศหญิงเพิ่มมากขึ้น จำนวนประชากรเพศหญิงที่อพยพย้ายถิ่นมายังพื้นที่ปลายทางอื่น ๆ จึงมีไม่น้อยเช่นกัน ดังนั้น ความเหมาะสมของการใช้งานแนวคิดและทฤษฎีนี้จึงควรที่จะต้องปรับใช้ตามบริบทและความเหมาะสมกับความต้องการใช้อธิบายลักษณะและพฤติกรรมของการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่

1.2 แนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye (1977, อ้างถึงใน รังสรรค์ มณีโรจน์, 2013: 6-7) ได้เสนอแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน และกำหนดกรอบการวิเคราะห์การเมืองโลกร่วมสมัยในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยกล่าวว่า ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 20 ที่พัฒนามาสู่ศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นระบบโลกที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการ

สื่อสารระหว่างกันอย่างสลับซับซ้อน โดยได้กำหนดแนวทางการพิจารณารูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันใน 2 ประเด็น ได้แก่

- 1) พิจารณาวិเคราะห์ต้นทุนกับผลประโยชน์ที่ได้รับและ/หรือ
- 2) พิจารณาผลที่ได้รับและการขยายตัวของประเด็นที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเปรียบเทียบของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในการมองลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยได้ การพึ่งพาอาศัยกันและกันของไทยและจีนในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของเศรษฐกิจ ส่งผลให้ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน จนกระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า “中泰一家亲” หรือ “จีนไทยใช้เงินไทย ใช้น้องกัน” การไปมาหาสู่กันระหว่างประชากรสองพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้น การที่ชาวจีนอพยพใหม่อพยพมายังประเทศไทยจึงนับว่าเป็นผลพวงหนึ่งที่ได้รับมาจากการที่ไทยและจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมไปถึงการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างซับซ้อนนั่นเอง

1.3 แนวคิดระบบการย้ายถิ่น (Migration System)

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2008) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การย้ายถิ่นข้ามประเทศ (International migration) หมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจำนวนมากข้ามพรมแดนจากประเทศที่ตนเป็นพลเมืองหรือพำนักอยู่ไปยังประเทศอื่น เพื่อดำรงชีวิตเป็นเวลายาวนานต่อเนื่องเพื่อกระทำการกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทน โดยปกติหลักสากลจะกำหนดว่าการดำรงชีวิตในอีกที่หนึ่งเป็นระยะเวลา 1 ปี นับเป็นการย้ายถิ่น (International travel regulation)

จวง กว๋อ ฉู่ (2008: 69) กล่าวว่า “移民 (emigration) หรือ การอพยพย้ายถิ่นฐาน หมายถึง การโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรไปยังพื้นที่หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่แน่นอน” ซึ่งโดยสรุปแล้ว การตั้งถิ่นฐาน หมายถึง การจัดหาและสร้างพื้นที่ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่เป็นหลักแหล่ง เพื่ออยู่อาศัย ทำมาหากิน และยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยมีส่วนประกอบสำคัญคือ มนุษย์ ธรรมชาติ ที่อยู่อาศัย

การคมนาคม และองค์การทางสังคม โดยเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้จึงได้อธิบายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนขนาดใหญ่ แบ่งได้เป็น 4 ประการ (庄国土, 2008: 69-70) ดังนี้

1. พื้นที่อาศัยเดิมเกิดความทุกข์ยาก สภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก หรือการยิมนดีที่จะโยกย้ายเนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น จำนวนประชากรเยอะกว่าพื้นที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจย่ำแย่จากภัยสงคราม หรือการกดขี่ทางการเมือง เป็นต้น
2. พื้นที่ที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่นี้ ความสามารถในการรองรับจำนวนคนที่ต้องการย้ายเข้ามา
3. ความสะดวกในการโยกย้ายถิ่นฐาน เช่น วิธีการเดินทางที่ทำให้ทราบถึงแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่
4. แรงจูงใจของตัวผู้โยกย้ายเอง

นอกจากนี้ Castles and Miller (1993) กล่าวว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มย้ายถิ่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในประเทศต้นทางจะเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ขั้นที่สอง ระหว่างการย้ายถิ่น ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจะคำนึงถึงการเดินทางและการอำนวยความสะดวก รวมถึงกฎหมายคนเข้าเมืองที่ส่งเสริมให้พลเมืองย้ายถิ่นของประเทศต้นทาง และขั้นที่สาม คือ การเกิดเครือข่ายส่วนบุคคลในประเทศปลายทาง ซึ่งจะเกิดชุมชนทางชาติพันธุ์ (Ethnic enclave) คือ ชุมชนของผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ใช้ภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน

หลังจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและทำงานในประเทศปลายทาง การได้งานและได้ค่าจ้างที่สูงขึ้น การทำสัญญาการจ้าง การส่งเงินกลับประเทศต้นทางให้ครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานกระทำเป็นเครือข่ายทางเศรษฐกิจที่รองรับซึ่งกันและกัน ที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่น กล่าวคือ ประเทศปลายทางจะเกิดการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะในเศรษฐกิจระดับทุติยภูมิ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงไปถึงนโยบายรัฐที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความขาดแคลน

แรงงาน โดยที่นโยบายต้อนรับหรือขับไล่แรงงานข้ามชาติขึ้นอยู่กับตามอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในชาติ

ชุมชนทางชาติพันธุ์ (Ethnic enclave) ที่เกิดจากกลุ่มผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐาน โดยในชุมชนจะใช้ภาษาพูดและขนบธรรมเนียมร่วมกัน และในชุมชนจะสร้างกลไกการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มร่วมกับการขัดเกลาสมาชิกรุ่นเยาว์ของกลุ่ม โดยการจัดทำหนังสือพิมพ์ จดหมายบอกข่าวหรือโทรศัพท์ส่วนตัวของตน และมีการสอนภาษาของตน มีสถานที่เพื่อปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องและสืบเนื่องกัน ทำให้มีการผลิตและการบริโภคภายในชุมชน ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นผลกระทบของระบบสังคมในพื้นที่ปลายทาง แต่ในขณะเดียวกันกลับเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานพยายามที่จะตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร เนื่องจากผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้การอยู่ในประเทศปลายทางได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น เช่น บริการส่งเงินกลับ (Remittance) การส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนท้องถิ่น การเปิดบัญชีเงินฝากในธนาคาร การมีเพื่อนต่างเพศหรือคู่สมรส ฯลฯ สำหรับตัวแปรทางวัฒนธรรม ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ในประเทศปลายทางได้ โดยที่ยังคงวัฒนธรรมเก่าของตนอยู่ เช่น การเรียนรู้ภาษาของประเทศปลายทาง การเดินทางในประเทศปลายทาง ตลอดจนเรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังใช้ภาษาถิ่นของตนในชุมชน และทานอาหารที่ปรุงแบบของตน

ดร. อุษามาต เสียมภักดี (ม.ป.ป.) ยังได้กล่าวถึง ทฤษฎีระบบการย้ายถิ่นเป็นแนวคิดที่วิเคราะห์การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานโดยการนำประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศมาใช้ในการเชื่อมโยงกับตัวปัจเจกบุคคลหรือผู้ย้ายถิ่น ซึ่งในแต่ละสังคมมีระบบเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการการย้ายถิ่นที่ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายรัฐ ค่านิยมทางสังคม การสื่อสารและการคมนาคม ฯลฯ

2. ตัวผู้ย้ายถิ่น

3. ตัวควบคุมระบบ ซึ่งทำหน้าที่กำกับว่าใครอยู่ ใครย้าย เช่น ผู้กำหนดนโยบายและออกกฎหมาย เจ้าหน้าที่รัฐ และนายหน้า เป็นต้น

4. กลไกการปรับเปลี่ยนทางสังคมในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการย้ายถิ่นฐาน รวมทั้งในสังคมต้นทางและปลายทาง

5. วงจรรย้อนกลับ มี 2 ลักษณะ คือ ผลบวก ในกรณีที่ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานตัดสินใจอยู่ในระบบย้ายถิ่นต่อจากการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตน กับ ผลลบ ในกรณีที่ผู้ย้ายถิ่นเปรียบเทียบกับแล้วกลับสู่ถิ่นฐานเดิมหรือยุติการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน

แนวคิดระบบการย้ายถิ่นจะช่วยในการวิเคราะห์และจำแนกชาวจีนอพยพใหม่ที่เดินทางเข้าประเทศไทยได้ว่า เป็นผู้ที่ยอพยพย้ายถิ่นฐานแน่นอน หรือเป็นเพียงผู้ที่เดินทางมาประเทศไทยในระยะสั้นเท่านั้น ทั้งนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการจัดประเภทของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ได้เช่นกัน ซึ่งเมื่อกล่าวโดยสรุปจากรายละเอียดข้างต้นจะพบว่า ปัจจัยหลัก ๆ ที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นระหว่างประเทศมักจะประกอบด้วยปัจจัย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยในประเทศต้นทาง จำพวกสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมและสภาพการเมือง 2) ปัจจัยประกอบการตัดสินใจในช่วงระหว่างการย้ายถิ่น เช่น ลักษณะของการเดินทาง ความสะดวกในการเคลื่อนย้ายถิ่น 3) ปัจจัยในพื้นที่ปลายทาง จำพวกความสามารถในการรองรับจำนวนคน เครือข่ายและชุมชนทางชาติพันธุ์ในประเทศปลายทาง และเมื่อการอพยพย้ายถิ่นฐานเสร็จสิ้นขึ้นต่อมาก็จะเป็นในส่วนของการวิเคราะห์ว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการอพยพย้ายถิ่นฐานคุ้มค่าหรือไม่ หากเมื่อเทียบกับประสบการณ์ของตนแล้วผลเป็นบวก ผู้อพยพย้ายถิ่นก็จะตัดสินใจอยู่ต่อ แต่ในกรณีที่ผลเป็นลบ ผู้อพยพย้ายถิ่นก็จะยุติการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานหรือกลับสู่ถิ่นฐานเดิม

1.4 ทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูด (Push-pull Theory)

Everett Lee (1966, cited in Rashid Faridi, 2018) ได้อธิบายความแตกต่างกันโดยทฤษฎีนี้ได้เปรียบเทียบคุณลักษณะระหว่างถิ่นต้นทางกับถิ่นปลายทางที่แตกต่างกัน และ

ปัจจัยที่ทำงานในเชิงบวกในถิ่นปลายทาง เป็นปัจจัยดึงดูดจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า ส่วนปัจจัยที่ทำงานในเชิงลบ โดยเฉพาะของถิ่นต้นทางเป็นปัจจัยผลักดันจากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายออก

อี จี ราเวนสไตน์ (E. G. Ravenstein) (cited in Russell King, 2012) ได้เสนอแนวคิดที่อธิบายลักษณะของการย้ายถิ่นเมื่อ ค.ศ. 1885 โดยการใช้ปัจจัยผลัก - ปัจจัยดึง (Push – pull Hypothesis) มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) คือ ปัจจัยลบจากพื้นที่ต้นทางของผู้เคลื่อนย้ายถิ่น เช่น โรคระบาด การมีสถานะทางสังคมต่ำ การว่างงาน ความยากจน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเลือกที่จะเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ที่คาดหวังว่าจะทำให้สถานะของตนดีกว่าที่เป็นอยู่

ปัจจัยดึงดูด (Pull factor) คือ ปัจจัยบวกจากพื้นที่ปลายทางที่ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานต้องการจะเดินทางไป เช่น การมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีกว่าต้นทาง การมีอัตราค่าจ้างสูงกว่าประเทศต้นทาง การมีนโยบายรัฐที่ดี โอกาสและความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวดึงดูดให้ผู้เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเลือกที่จะเคลื่อนย้ายไปยังประเทศปลายทาง

นอกจากนี้ Lee (1966) ได้เสนอว่านอกจากสองปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีอีกหนึ่งปัจจัยที่ไม่ควรละเลย นั่นคือ “**ปัจจัยอุปสรรค (Intervening obstacles)**” หมายถึง อุปสรรคที่แทรกกลางระหว่างต้นทางและปลายทาง เช่น ความแตกต่างด้านภาษา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ระยะทาง วัฒนธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเคลื่อนย้ายถิ่นฐานนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยรวมกัน ซึ่งการย้ายถิ่นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานภาพ และอื่น ๆ และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานสามารถเกิดได้เพียงเพราะเหตุผลส่วนตัวด้วยเช่นกัน (พัชรี เจริญธรรม, 2014)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูด เป็นทฤษฎีที่สะท้อนถึงกระบวนการตัดสินใจในการอพยพย้ายถิ่นของผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ทฤษฎีนี้จะมีแนวคิดอยู่ที่ว่า ปัจจัยที่เป็น

ลบต่อตัวผู้อพยพย้ายถิ่นจะเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้อพยพย้ายถิ่นต้องการเดินทางออกจากรอบพื้นที่ต้นทาง ส่วนปัจจัยที่เป็นบวกหรือปัจจัยที่ทำให้ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานได้รับผลประโยชน์จะกลายเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้อพยพต้องการย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่นั้น ๆ โดยในที่นี้ยังมีปัจจัยอุปสรรคที่เป็นเสมือนปัจจัยหลักอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำหน้าที่เป็นอุปสรรคแทรกกลางระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง เมื่อตัวผู้อพยพย้ายถิ่นฐานวิเคราะห์และคำนวณถึงความคุ้มค่าที่จะได้รับแล้ว หากพึงพอใจก็จะเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานนั่นเอง ซึ่งทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และจำแนกปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทยของชาวจีนอพยพใหม่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่า ตัวทฤษฎีมีความเป็นกลาง ไม่ได้มุ่งเน้นวิเคราะห์เฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการเมืองเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่มุ่งเน้นมองภาพรวมขนาดใหญ่ทั้งในส่วนของปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด และปัจจัยอุปสรรค ดังนั้น หากนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์การอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ก็จะทำให้สามารถจัดระเบียบและมองเห็นภาพรวมในส่วนของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ได้อย่างชัดเจน

1.5 ทฤษฎีแรงดึงดูด (Gravity Model)

วิชุกาญจน์ พาโนมัย (2013: 11) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีแรงดึงดูดเป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องจากแนวคิดทฤษฎีปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูด เนื่องจากทฤษฎีปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดที่ศึกษาโดย Lee นั้นให้ความสำคัญกับปัจจัยผลักดันในพื้นที่ต้นทางจนละเลยลักษณะเด่นของปัจจัยดึงดูดในพื้นที่เป้าหมายที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแรงงาน จึงได้มีการพัฒนาแนวคิดกลายเป็นทฤษฎีแรงดึงดูด (Gravity Model) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยดึงดูดในพื้นที่เป้าหมายมากขึ้น โดยที่แบบจำลองการเคลื่อนย้ายในแนวทฤษฎีนี้ได้กำหนดให้พื้นที่ต้นทางและพื้นที่เป้าหมายมีความสัมพันธ์กับปัจจัยบวก ลบ และกลาง ซึ่งปัจจัยบวกจะเป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานให้เข้าสู่พื้นที่ ปัจจัยลบเป็นปัจจัยผลักดันแรงงานให้ออกจากพื้นที่และปัจจัยที่เป็นกลางคือ ปัจจัยที่เป็นความสมดุลระหว่างปัจจัยบวกและปัจจัยลบ และมีระยะทางเป็น

อุปสรรคขัดขวางการเคลื่อนย้าย โดยการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกิดขึ้นนั้น มีสาเหตุมาจากการตัดสินใจในการพิจารณาความแตกต่างที่เป็นบวกในพื้นที่เป้าหมายมีค่ามากกว่าพื้นที่ต้นทาง

หากนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่ ทฤษฎีนี้เหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์ควบคู่ไปกับทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูดเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาจากทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูด การวิเคราะห์ร่วมกันจะส่งผลให้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยมีกรอบทฤษฎีทั้งสองเข้ามาเป็นหลักในการวิเคราะห์จะมีความชัดเจนและแม่นยำมากขึ้น

1.6 ทฤษฎีแรงงานส่วนเกิน (Labor Surplus)

Lewis (1954) และ Fei and Ranis (1961, อ้างถึงใน วิชชุกาญจน์ พาโนมัย, 2013: 12) ได้สร้างแบบจำลองการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยกำหนดให้ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบทวิลักษณ์ (Dualistic Economy) ประกอบด้วยภาคเศรษฐกิจพอยังชีพในชนบทเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีแรงงานส่วนเกินและแรงงานที่มีผลิตภาพต่ำ และเศรษฐกิจสมัยใหม่ในตัวเมืองเป็นภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่ไม่มีการว่างงานและแรงงานที่มีผลิตภาพสูง แนวคิดนี้ได้อธิบายการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากผลผลิตรวมที่เพิ่มขึ้น และจากการลงทุนอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับไม่มีการว่างงานของภาคอุตสาหกรรมในตัวเมือง และระดับค่าจ้างในภาคเศรษฐกิจนี้สูง ส่งผลให้แรงงานส่วนเกินในชนบทเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในที่สุด

เมื่อนำทฤษฎีมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่จะทำให้เราสามารถมองประเทศจีนและประเทศไทยในลักษณะที่ว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ดังนั้น การแย่งงานในประเทศจีนจึงมีอัตราที่สูงมาก ส่งผลให้มีแรงงานส่วนเกินจำนวนไม่น้อย กลับกัน ประเทศไทยกำลังต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาจีน เนื่องจากการร่วมมือกันทางธุรกิจระหว่างไทยและจีน กำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ความต้องการแรงงานจึงเพิ่มสูงมากขึ้นเช่นกัน ในอีกกรณีหนึ่ง การที่ประเทศไทยสนับสนุนให้นักลงทุนจีนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยก็เป็นการทำให้นัก

ลงทุนจีนเหล่านั้นต้องการแรงงานชาวจีนเข้ามาทำงานในส่วนของธุรกิจตน จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นแรงงานชาวจีนเข้ามายังประเทศไทยเช่นกัน

1.7 ทฤษฎีความแตกต่างของค่าจ้าง (Wage Differential) และค่าคาดหวังรายได้ (Expected Income)

วิชุกาญจน์ พาโนมัย (2013: 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของแรงงานระหว่างภาคเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นว่า แรงงานที่ทำการเคลื่อนย้ายจะตัดสินใจบนพื้นฐานความมีเหตุมีผลของตนเองที่มาจากการคำนวณผลได้ผลเสียของโอกาสทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้รับการเคลื่อนย้ายถึงแม้จะทราบว่ามีภาระงานระดับสูงในภาคเศรษฐกิจเป้าหมายก็ตาม ดังนั้น สาเหตุที่แรงงานจะเคลื่อนย้ายตามทฤษฎีนั้น มาจากการตัดสินใจของแรงงานที่ขึ้นอยู่กับความคาดหวังในผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในภาคเศรษฐกิจเป้าหมาย ซึ่งแรงงานจะมีความเชื่อในความคาดหวังของรายได้ที่แตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจเมืองและชนบทมากกว่าความแตกต่างของรายได้ที่เกิดขึ้นจริง

ทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับการนำมาใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มชาวจีนอพยพใหม่ที่มีวัตถุประสงค์เข้ามาทำธุรกิจหรือประกอบอาชีพในประเทศไทย เนื่องจากว่า ตัวทฤษฎีมุ่งวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัจจัยทางด้านความแตกต่างของค่าจ้างและการคาดการณ์รายได้ที่จะได้รับของตัวผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ดังนั้น เมื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มชาวจีนอพยพใหม่ก็จะทำให้ข้อมูลที่จะวิเคราะห์มีกรอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ควบคู่กับทฤษฎีอื่น ๆ ได้

1.8 ทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial Location Theory)

นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน Alfred Weber (อ้างถึงใน สมชาย หาญหิรัญ, ม.ป.ป.: 4) เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดในเรื่องการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม โดยทฤษฎีและแนวความคิดที่ตั้งอุตสาหกรรมนี้มีบทบาทต่อการศึกษาและวิเคราะห์ที่ตั้งที่เหมาะสมในการประกอบอุตสาหกรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ทฤษฎี ดังนี้

- 1) ทฤษฎีที่ตั้งที่มีต้นทุนต่ำสุด (The Least Cost Location Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม ที่ทำให้เกิดต้นทุนการผลิตน้อยที่สุด
- 2) ทฤษฎีอาณาบริเวณตลาด (The Market Area Analysis Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงขนาดของตลาดที่มีอิทธิพลต่อกำไรของอุตสาหกรรม กล่าวคือที่ตั้งอุตสาหกรรมที่สามารถครอบครองอาณาบริเวณตลาดได้มากที่สุด ย่อมจะมีผลกำไรมากที่สุดด้วย
- 3) ทฤษฎีที่ตั้งที่ให้กำไรสูงสุด (The Maximum Profits Location Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายที่ตั้งที่มีรายจ่ายน้อยที่สุด และมีรายได้มากที่สุด นั้นหมายถึงการได้รับกำไรสูงที่สุดซึ่งนักภูมิศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้นำเสนอและพัฒนาแนวความคิด และทฤษฎีที่ตั้งอุตสาหกรรม

ทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนของการอพยพเข้ามาลงทุนของนักลงทุนชาวจีนที่เป็นชาวจีนอพยพใหม่ หัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้คือตำแหน่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมจะมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนหลักปักฐานในพื้นที่ปลายทาง ซึ่งในกรณีนี้ การที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ในการเป็นทั้งสมาชิกบนความร่วมมืออนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตอนบนและจีน ประเทศไทยยังเป็นศูนย์กลางในประชาคมอาเซียนซึ่งจะทำให้ได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าและบริการ ความได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคและการให้ความสนับสนุนการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนชาวจีนจากภาครัฐไทย ทำให้สามารถช่วยลดต้นทุนในด้านต่าง ๆ ให้กับชาวจีนอพยพใหม่ได้จำนวนไม่น้อย ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเข้ามาลงทุนของชาวจีนอพยพใหม่ ก็จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมเติบโตและความต้องการแรงงานเพิ่มสูงขึ้น จนกระทั่งเกิดการอพยพของแรงงานชาวจีนอพยพใหม่เข้ามาทำงานในส่วนของภาคอุตสาหกรรมดังกล่าว

1.9 ทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory)

ทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory) เป็นทฤษฎีที่เสนอขึ้นโดย เจมส์ เอ็น รอสเนา (James N. Rosenau) เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายการกระทำและนโยบายของรัฐ (ทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory, 2560) โดยใช้ในการศึกษาเพื่อ “ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากความเหลื่อมล้ำของระบบภายในประเทศ และระบบระหว่างประเทศ โดยมุ่งที่จะศึกษาปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมซึ่งเริ่มจากระบบหนึ่งในประเทศ และเข้าไปมีผลต่ออีกระบบหนึ่ง (ระหว่างประเทศ) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทั้งสองระบบเข้าด้วยกัน” (พิรญา คงคาฉุยฉาย, 2549, น.10)

ทฤษฎีเกี่ยวพัน (ทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory, 2555) มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- ปัจจัยภายในประเทศ (Internal Factors) ได้แก่ บทบาทของผู้นำหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจวางแผนนโยบาย สภาพการเมืองภายในประเทศ เช่น การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม อุดมการณ์ ปัญหาทางเศรษฐกิจ บทบาทของสื่อมวลชนภายในประเทศ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลและมีส่วนในการผลักดันการกำหนดนโยบาย และการดำเนินนโยบาย
- ปัจจัยภายนอกประเทศ (External Factors) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งนโยบายของประเทศอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องว่ามีผลกระทบหรืออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย หรือพฤติกรรมของคนในประเทศมากน้อยเพียงใด เป็นปัจจัยภายนอกประเทศที่ไม่อาจควบคุมได้ แต่มีอิทธิพลต่อประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจประกอบด้วย 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1) เหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศอื่นที่มีอิทธิพลต่อประเทศเป้าหมายหรือประเทศหนึ่ง หรือความสำคัญของประเทศหนึ่งที่มีต่อความมั่นคงของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ หรือตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ในประเทศเป้าหมายว่ามีผลกระทบมากน้อยเพียงไร

2) สภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนนโยบายของประเทศอื่นที่อาจส่งผลต่อนโยบายของประเทศของตน และการเข้าไปมีบทบาทของสื่อมวลชนโดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกล่าวได้ว่าบทบาทและการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจ มีผลต่อนโยบายความมั่นคงตลอดจนพฤติกรรมของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทของสื่อมวลชนที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน

ในส่วนของการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ ทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงตัวบทบาทของภาครัฐทั้งฝั่งของประเทศจีนและฝั่งของประเทศไทยที่เป็นผู้กำหนดนโยบายระหว่างประเทศอันจะมีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานได้ เนื่องจากว่านโยบายและการกระทำของรัฐบาลเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานของตัวผู้อพยพ ดังนั้น ทฤษฎีนี้จะเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ตัวนโยบายและการกระทำต่าง ๆ ของรัฐได้เป็นอย่างดีว่ามีลักษณะอย่างไร เหตุใดจึงมีการดำเนินการหรือนโยบายเช่นนี้ ซึ่งจะสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อเนื่องได้ว่าภาครัฐเข้าไปมีบทบาทกับการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานในแต่ละครั้งมากน้อยเพียงใดเช่นกัน

1.10 แนวคิดเรื่องหลักผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

Griffith, Martin., Callaghan, Terry O. and Roach, Steven C. (2008: 216-218, อ้างถึงใน หทัยเทพ กิริตอังกูร, 2018: 17-18) ได้จำแนกความหมายและวัตถุประสงค์ของผลประโยชน์แห่งชาติเชิงลึกในนัยยะทางการเมืองระหว่างประเทศไว้สองประการดังนี้

ประการแรก ผลประโยชน์แห่งชาติถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศในแต่ละประเทศ

ประการต่อมา ผลประโยชน์แห่งชาติได้ถูกนำไปใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวาทะกรรมทางการเมือง (Political Discourse) เพื่อวิเคราะห์และสนับสนุนการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ในการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ผู้กำหนดนโยบายจะคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่ถูกผลักดันจากเงื่อนไขที่เป็นนโยบายทางยุทธศาสตร์ และดำเนินไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันอย่างสลับซับซ้อนในสังคมโลก (Evans, Graham and Newnham, Jeffrey, 1998: 345)

ซึ่งแนวคิดหลักผลประโยชน์แห่งชาตินี้สามารถที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ตัวนโยบายระหว่างประเทศของแต่ละประเทศอันจะส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนได้เช่นกัน เนื่องจากว่า การอพยพย้ายถิ่นฐานในแต่ละครั้ง ตัวผู้อพยพเองก็จะต้องดูในส่วนของนโยบายต่าง ๆ ของรัฐทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง หากนโยบายของประเทศพื้นที่ปลายทางกีดกันไม่ให้ผู้อพยพย้ายถิ่นฐานเดินทางเข้าไป ตัวผู้อพยพย้ายถิ่นฐานก็จะเปลี่ยนจุดหมายหมายของประเทศปลายทางไปยังพื้นที่อื่น ๆ นั่นเอง ในส่วนของการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ในประเทศไทยนั้น นโยบายของทางฝั่งรัฐบาลไทยไม่ได้มีการดำเนินการกีดกันชาวจีนที่จะอพยพย้ายถิ่นมายังประเทศไทย กลับกัน ประเทศไทยให้การต้อนรับและสนับสนุนการเข้ามาของชาวจีนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนของ การเข้ามาลงทุน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมองว่าการเข้ามาของชาวจีนจะเป็นประโยชน์ให้แก่เศรษฐกิจตามนโยบายการต่างประเทศระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยจึงมีลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันนั่นเอง

1.11 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics)

อุษามาศ เสียมภักดี (น.37-40) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าการย้ายถิ่นเป็นสิ่งสะท้อนระดับของการพัฒนาและปัญหาที่เกิดจากช่องว่างของการพัฒนา โดยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกแบ่งออกเป็น 2 ตัวแบบตามระดับการวิเคราะห์ คือ ตัวแบบเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic Model) และตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomic Model)

1) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic Model) แนวคิดในกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า กระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของพื้นที่นำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน การเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของอุปสงค์ของแรงงานและอุปทานของแรงงาน กับความแตกต่างของโครงสร้างค่าจ้างระหว่างประเทศ โดยอาศัยกลไกตลาดแรงงานเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ กลไกตลาดแรงงานจะเป็นตัวการในการจัดการให้ความต้องการแรงงานและค่าจ้างผันแปรไป

ตามอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ประเทศที่มีแรงงานส่วนเกินจะมีโครงสร้างค่าจ้างที่ต่ำ ในขณะที่ประเทศที่ขาดแคลนแรงงานจะมีโครงสร้างค่าจ้างที่สูง ความแตกต่างของโครงสร้างค่าจ้างและอุปสงค์ – อุปทานของแรงงานในลักษณะดังกล่าวจึงนำไปสู่การเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อให้เกิดดุลยภาพของตลาดแรงงานระหว่างประเทศ

2) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomic Model) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาคอธิบายว่าการย้ายถิ่นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของปัจเจกฯ หรือผู้ย้ายถิ่นในฐานะที่เป็นตัวแสดงที่มีเหตุผล (rational actor) การย้ายถิ่นเป็นทางเลือกส่วนบุคคล (individual choice) เกิดขึ้นจากที่ตัวปัจเจกฯ หรือผู้ย้ายถิ่นได้มีการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนที่จะได้จากการย้ายถิ่น (cost – benefit calculation) ในผลตอบแทนสุทธิเชิงบวก (A Positive Net Return) ดังนั้น การคำนวณผลตอบแทนของปัจเจกฯ แต่ละคนอาจได้ผลในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีการตัดสินใจย้ายหรือไม่ย้ายถิ่นต่างกันไปด้วยนั่นเอง

ตัวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกสามารถนำมาใช้ในการอธิบายการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่ได้โดยการจำแนกปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์มหภาค และ 2) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในส่วนของตัวแบบเศรษฐศาสตร์มหภาคก็จะมุ่งเน้นวิเคราะห์ในด้านของดุลยภาพตลาดแรงงาน ส่วนตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาคก็จะมุ่งเน้นวิเคราะห์ในระดับของปัจเจกบุคคล ซึ่งทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับการที่จะวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่ในกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการอพยพย้ายถิ่นฐานเป็นวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก

1.12 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น (New Economics of Migration)

อุซามาต เสียมักติ (น.40-42) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่นถูกพัฒนาขึ้นเพื่อทดแทนการศึกษาการย้ายถิ่นตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ซึ่งมีจุดอ่อนหลายประการ โดยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่นใช้ครัวเรือน/

ครอบครัว (household/family) และชุมชน (community) เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ แนวทางการศึกษาของทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การตัดสินใจในการย้ายถิ่นมิได้เกิดขึ้น โดยปัจเจกบุคคลดำเนินการตัดสินใจเพียงลำพัง แต่เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหน่วยทางสังคมอย่างครอบครัว และชุมชน โดยในการย้ายถิ่นเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์โดยรวมของครัวเรือน/ครอบครัว มิใช่เพียงเพื่อหารายได้เพื่อความอยู่รอดของตนเองเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ครัวเรือน/ครอบครัวใช้การย้ายถิ่นเป็นยุทธศาสตร์ (migration as a strategy) ในการจัดการกับความเสี่ยงของครัวเรือน/ครอบครัว

หากนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนอพยพใหม่ก็จะได้ข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะมากขึ้น เนื่องจากว่าตัวทฤษฎีให้ความสำคัญกับหน่วยทางสังคมอย่างครอบครัว และชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเหมาะสำหรับการใช้วิเคราะห์กลุ่มชาวจีนอพยพใหม่ที่มีปัจจัยในการอพยพย้ายถิ่นมาจากบุคคลแวดล้อมรอบตัว หรือสภาพแวดล้อมรอบตัวนั่นเอง

1.13 ทฤษฎีตลาดแรงงานทวิลักษณ์ (Dual Labor Market Theory)

Michael J. Piore (1983: 249-253) ได้พัฒนาทฤษฎีที่เรียกว่า ตลาดแรงงานทวิลักษณ์ ขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกในการอธิบายการย้ายถิ่นจากมุมมองด้านอุปทานของตลาด สมมติฐานของทฤษฎีนี้ คือ

1. การย้ายถิ่นฐานเป็นผลมาจากปัจจัยดึงดูดประเทศปลายทาง ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว
2. ปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานจากประเทศกำลังพัฒนาแบ่งออกได้ 2 ประการ คือ ตลาดงาน และนโยบายการจ้างงาน (Recruitment policies)

เมื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ชาวจีนอพยพใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นมายังประเทศไทยจะสามารถนำสมมติฐานในส่วนของปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทางทางด้านตลาดงานและนโยบายการจ้างงานมาใช้ได้ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นในส่วนของการเคลื่อนย้ายแรงงานจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งโดยมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นตัวแปรดึงดูดเป็นหลัก

ดังนั้น ตัวทฤษฎีจึงจะไม่ครอบคลุมในส่วนของปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐาน หากต้องการพิจารณาให้ครอบคลุมก็จะต้องนำไปใช้ควบคู่กับทฤษฎีหรือแนวคิดอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

1.14 ทฤษฎีประวัติศาสตร์และโครงสร้าง/ทฤษฎีระบบโลก (historical and structural theory/world system theory)

อุษามาศ เสียมภักดี (น.46-49) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีประวัติศาสตร์และโครงสร้าง/ทฤษฎีระบบโลกได้อธิบายพัฒนาการทางสังคมแบบลำดับขั้นว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนผ่านสังคมจากสังคมด้อยพัฒนาไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) และความทันสมัย (modernization) โดยทฤษฎีประวัติศาสตร์และโครงสร้างโต้แย้งว่า ความไม่เท่าเทียมกันในการขยายตัวของทุนนิยมโลก (global capitalism) ทำให้เกิดความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศยากจนจะไม่สามารถก้าวข้ามไปสู่การพัฒนาที่เท่าเทียมกับประเทศร่ำรวยได้ โดยติดกับของการพัฒนาที่เสียเปรียบและต้องพึ่งพาประเทศร่ำรวยไปตลอด ในขณะที่ประเทศร่ำรวยก็จะยิ่งร่ำรวยขึ้นและทิ้งช่องว่างของการพัฒนาระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจนให้ยิ่งห่างจากกันออกไป ซึ่งการอธิบายดังกล่าวนี้เป็นที่รู้จักในนามทฤษฎีพึ่งพิง (dependency theory)

โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในระบบทุนนิยมโลกนี้ปรากฏในรูปของการจำแนกและจัดวางสถานะของรัฐในระบบทุนนิยมโลกออกเป็นสามกลุ่มซึ่งอธิบายโดยทฤษฎีระบบโลก (world system) ที่นำเสนอโดย เอ็มมานูเอล วอลเลอ์สไตน์ (Emmanuel Wallerstein) ประกอบไปด้วย 1) ประเทศแกนกลาง (core) 2) ประเทศชายขอบ (periphery) 3) ประเทศกึ่งชายขอบ (Semi-periphery)

เมื่อกลไกตลาดแรงงานภายในถึงจุดอิ่มตัวพร้อม ๆ กับการปรับเปลี่ยนจากประเทศชายขอบไปสู่ประเทศกึ่งชายขอบโดยแรงงานท้องถิ่นมีการพัฒนาตามรูปแบบของตลาดแรงงานทวิลักษณ์ เกิดช่องว่างของแรงงานฐานล่างในโครงสร้างตลาดแรงงานก็จะนำมาสู่การดูดดึงเอาแรงงานจากประเทศยากจนเข้ามาทดแทน ในขณะที่แรงงานจากประเทศกึ่ง

ชายขอบที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพแรงงานก็จะถูกดูดดึงเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศแกนกลาง เกิดภาวะสมองไหล (brain drain) วงจรการเคลื่อนที่ของแรงงานข้ามชาติภายใต้ระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้นและการเกิดขึ้นของแรงงานระหว่างประเทศที่เป็นผลจากระบบทุนนิยมในลักษณะนี้เรียกว่า การแบ่งงานระหว่างประเทศใหม่ (New International Division of Labour: NIDL)

การย้ายถิ่นเป็นสิ่งสะท้อนความไม่เท่าเทียมกันในการพัฒนาของโลกที่ยังพัฒนาก็ยังนำไปสู่การพึ่งพิงเชิงโครงสร้าง (structural dependence) ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การพึ่งพิงเชิงโครงสร้างของการย้ายออก (structural dependency on emigration) คือ การส่งออกแรงงานกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการว่างงานและลดแรงกดดันของการเมืองภายในประเทศในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ 2) การพึ่งพิงเชิงโครงสร้างของการย้ายเข้า (structural dependency on immigration) คือ การนำเข้าแรงงานเพื่อพึ่งพิงแรงงานข้ามชาติในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของประเทศนั่นเอง

ซึ่งเมื่อนำทฤษฎีประวัติศาสตร์และโครงสร้างหรือทฤษฎีระบบโลกมาใช้ร่วมกับการวิเคราะห์การอพยพของชาวจีนอพยพใหม่จะพบว่า ทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับการวิเคราะห์ในส่วนของการพึ่งพิงเชิงโครงสร้างของการย้ายออกของประเทศจีน เนื่องจากการพึ่งพิงดังกล่าวเป็นการพึ่งพิงในลักษณะของการแก้ไขปัญหาการว่างงานและลดแรงกดดันทางการเมืองภายในประเทศ การที่ประเทศจีนซึ่งประสบกับปัญหาการว่างงาน และความรับผิดชอบในการที่จะต้องแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลจีน ส่งผลให้รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนพลเมืองในการออกไปลงทุนนอกประเทศ รวมถึงคอยสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ของประเทศตนและผลประโยชน์ของพลเมืองที่เดินทางออกไปยังประเทศอื่น ๆ ซึ่งนับรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยเพื่อเอื้ออำนวยผลประโยชน์ทางด้านต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

1.15 ทฤษฎีทุนทางสังคมและเครือข่ายการย้ายถิ่น (Social Capital and Migration Network Theory)

อุษามาต เสียมภักดี (น.49-52) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีทุนทางสังคมและเครือข่ายการย้ายถิ่นเป็นทฤษฎีที่ใช้มิติทางสังคมมาอธิบายถึงปรากฏการณ์การย้ายถิ่น โดยเชื่อมโยงพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะในลักษณะของการกระทำแบบปัจเจกฯ หรือการกระทำภายในฐานะกลุ่มทางสังคมเข้ากับกระบวนการย้ายถิ่น ตลอดจนศึกษาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่น

ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) กล่าวว่า ทุนทางสังคม คือ ทรัพยากรที่เพิ่มมูลค่าให้แก่บุคคล/กลุ่มจากการมีเครือข่ายหรือการเป็นสมาชิกของกลุ่ม/เครือข่าย โดยเครือข่ายทางสังคมนั้นเป็นได้ทั้งเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการและเครือข่ายเชิงสถาบัน ซึ่งทุนทางสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยแฝงอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และบุคคลกับกลุ่มบนบรรทัดฐานของการต่างตอบแทนกัน

เครือข่ายของการย้ายถิ่น (migration network) จัดได้ว่าเป็นทุนทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐ โดยเครือข่ายทางสังคมนี้นำหน้าที่เชื่อมโยงทั้งบุคคล (human connection) และเชื่อมโยงพื้นที่ (space connection) จากพื้นที่ต้นทาง/พื้นที่ที่เป็นถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นไปสู่พื้นที่ปลายทาง และในทิศทางกลับกัน เครือข่ายของการย้ายถิ่นนี้ก็ได้อำนวยความสะดวกในพื้นที่ปลายทางเข้ากับพื้นที่ต้นทางด้วยเช่นกัน การเชื่อมโยงพื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดน (transnational social spaces) ดังที่ได้กล่าวมานี้ โธมัส เฟส จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1) สังคมข้ามพรมแดนในรูปแบบของกลุ่มขนาดเล็ก (transnational small groups) เป็นความผูกพันที่แม้จะอยู่ห่างกันข้ามพรมแดนรัฐก็ยังคงมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

2) สังคมข้ามพรมแดนในรูปแบบของเครือข่ายเฉพาะ (transnational issue networks) เป็นความสัมพันธ์ในรูปของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและบริการที่เป็นประโยชน์ในการตอบสนองเป้าหมายเดียวกัน

3) สังคมข้ามพรมแดนในรูปแบบของชุมชนข้ามพรมแดน (transnational communities) เป็นความผูกพันที่ลึกซึ้งทั้งทางสังคม สัญลักษณ์อุดมการณ์และความเชื่อที่ก่อให้เกิดความเป็นพวกเดียวกัน

4) สังคมข้ามพรมแดนในรูปแบบขององค์กรข้ามพรมแดน (transnational organizations) เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นระดับทางการ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาจากเครือข่ายเฉพาะหรือชุมชนข้ามพรมแดนมาสู่การเป็นองค์กรข้ามพรมแดนรัฐที่มีความเป็นสถาบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อนำทฤษฎีดังกล่าวไปใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การอพยพย้ายถิ่นมายังประเทศไทยของชาวจีนอพยพใหม่จะทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่า ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งก็คือปัจจัยทางด้านของการมีเครือข่ายของชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั่นเอง โดยเมื่อจำแนกให้เห็นลักษณะเด่น ๆ ของเครือข่ายชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยจะเห็นได้ 2 ประการดังนี้ ประการแรก เนื่องจากว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชาวจีนอาศัยอยู่มาก ทั้งในรูปแบบของชาวจีนโพ้นทะเลยุคก่อนและในรูปแบบของชาวจีนอพยพยุคใหม่ ดังนั้น การตัดสินใจที่จะอพยพย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทยอาจจะมาในรูปแบบของการที่มีครอบครัวอาศัยอยู่ในประเทศไทยแต่เดิมได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาอาจจะเป็นวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจเช่นเดิม อาทิเช่น การเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย หรือการเดินทางมาเพื่ออยู่อาศัยกับครอบครัว เป็นต้น การที่มีญาติ มีคนรู้จักอาศัยอยู่ในประเทศไทย จะทำให้ตัวผู้อพยพย้ายถิ่นฐานรู้สึกว่ามีพื้นที่ปลายทางมีสังคมรองรับอยู่ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบสังคมขนาดเล็ก หรือสังคมขนาดใหญ่ก็ตาม ประการต่อมา หากมองในแง่ของธุรกิจ เครือข่ายทางสังคมอย่างชุมชนข้ามพรมแดนของชาวจีนโพ้นทะเลในไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดึงดูดให้ชาวจีนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่

ชุมชนดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของชาวจีนโพ้นทะเลขนาดย่อมก็ว่าได้ ซึ่งในประเทศไทยนับได้ว่ามีชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลหลัก ๆ อยู่สองแห่ง โดยแต่ละแห่งก็必将มีความแตกต่างกันในส่วนของช่วงระยะเวลาในการเกิดขึ้น ในส่วนของชาวจีนโพ้นทะเลยุคก่อนจะมีเครือข่ายทางสังคมขนาดใหญ่อยู่ที่ย่านเยาวราช และในส่วนของชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่ก็จะมีเครือข่ายทางสังคมขนาดใหญ่อยู่ที่ย่านห้วยขวาง โดยเฉพาะในส่วนของย่านห้วยขวาง การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ดังกล่าวเป็นผลให้ในพื้นที่นั้นมีประชากรหนาแน่นจากการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาของชาวจีนอพยพใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นล้วนมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นความเหมาะสมในการเลือกใช้ทฤษฎีเพื่อมาอธิบายปรากฏการณ์การอพยพย้ายถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดูตามบริบทและความเหมาะสม เพราะในแต่ละช่วงเวลา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการอพยพย้ายถิ่นล้วนแตกต่างกันไป ทั้งปัจจัยในระดับปัจเจกบุคคล ปัจจัยจากสภาวะแวดล้อมรอบตัว ปัจจัยภายในประเทศ เช่น สงคราม ภาวะขาดแคลน ภัยพิบัติ ตลอดจนปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น นโยบายที่สถานทูตปลายทางจัดหาไว้ให้สำหรับผู้อพยพ โอกาสทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ทั้งนี้ หากกล่าวถึงการอพยพชาวจีนอพยพใหม่ในปัจจุบันก็จะพบว่า ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่รูปแบบสังคมทุนนิยมโดยสมบูรณ์ อีกทั้งปัจจัยบางประการที่เคยเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในสมัยก่อนอย่างเช่น สงคราม ภัยพิบัติ ฯลฯ ต่างล้วนมีบทบาทต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำปัจจัยอื่นที่แตกต่างจากในอดีตเข้ามาวิเคราะห์ ทั้งด้านนโยบายของรัฐในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ด้านโอกาสทางเศรษฐกิจ ตลอดจนด้านโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงจะนำทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้ในการศึกษาที่ผสมผสานกัน เพื่อที่จะวิเคราะห์และอธิบายถึงลักษณะรวมถึงพฤติกรรมของการอพยพของชาวจีนอพยพใหม่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

ตารางที่ 1 : ทฤษฎีและความเหมาะสมในการใช้งาน

ทฤษฎี	ความเหมาะสมในการใช้งาน
1.1 แนวคิดและทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงาน	เหมาะสำหรับใช้ในการอธิบายถึงลักษณะการอพยพย้ายถิ่นว่าเป็นลักษณะการย้ายถิ่นประเภทไหน และใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องของพฤติกรรมการอพยพย้ายถิ่นกับตัวกฎหมายการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration)
1.2 แนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)	เหมาะสำหรับการใช้อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลต่อเนื่องไปยังลักษณะพฤติกรรมและจำนวนของผู้อพยพย้ายถิ่น
1.3 แนวคิดระบบการย้ายถิ่น (Migration System)	เหมาะสำหรับการใช้แนวคิดในการมองความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้อพยพย้ายถิ่นกับองค์ประกอบปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการตัดสินใจในการอพยพย้ายถิ่นว่ามี ความเกี่ยวข้องหรือส่งอิทธิพลต่อกันอย่างไร
1.4 ทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูด (Push-pull Theory)	เหมาะสำหรับการอธิบายพฤติกรรมการณ์การอพยพในลักษณะที่มองว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นมักจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด และปัจจัยอุปสรรค
1.5 ทฤษฎีแรงดึงดูด (Gravity Model)	เหมาะสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยดึงดูดในพื้นที่ปลายทางโดยเฉพาะ ทฤษฎีนี้มีความคล้ายคลึงกับทฤษฎีปัจจัยผลักดันและดึงดูด (Push-pull Theory) ทว่าต่างกันว่า ทฤษฎีแรงดึงดูดนี้จะมุ่งเน้นวิเคราะห์ที่ตัวปัจจัยดึงดูดเป็นหลัก
1.6 ทฤษฎีแรงงานส่วนเกิน (Labor Surplus)	เหมาะสำหรับการอธิบายพฤติกรรมการณ์การอพยพย้ายถิ่นในลักษณะที่แรงงานมีการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ต้นทางที่มีอุปทานทางด้านแรงงานมากกว่าอุปสงค์ไปยังพื้นที่ปลายทางที่มีอุปสงค์ทางด้านแรงงานสูงกว่า อันเนื่องมาจากการเติบโตของเศรษฐกิจและการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ปลายทาง

1.7 ทฤษฎีความแตกต่างของค่าจ้าง (Wage Differential) และค่าคาดประมาณรายได้ (Expected Income)	เหมาะสำหรับใช้ในการอธิบายลักษณะความคาดหวังทางด้านโอกาสทางเศรษฐกิจและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการอพยพย้ายถิ่นที่มากกว่าเมื่อเคลื่อนย้ายไปยังสถานที่ปลายทางของตัวผู้อพยพ
1.8 ทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial Location Theory)	เหมาะสำหรับการอธิบายถึงลักษณะพฤติกรรมการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด
1.9 ทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory)	เป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการอธิบายถึงพฤติกรรมและนโยบายของรัฐที่มีอิทธิพลในระดับประเทศกับประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญ องค์ประกอบของทฤษฎีที่มีทั้งปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศช่วยในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในวงกว้างจากพฤติกรรมหรือการกระทำที่เกิดขึ้นภายในแต่ละรัฐ
1.10 แนวคิดเรื่องหลักผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)	เหมาะสำหรับใช้ในการอธิบาย วิเคราะห์ รวมไปถึงกำหนดนโยบายระหว่างประเทศของแต่ละประเทศที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก
1.11 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics)	เป็นทฤษฎีที่แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ตัวแบบเศรษฐศาสตร์มหภาค และตัวแบบเศรษฐศาสตร์จุลภาค เหมาะสำหรับการใช้ในการอธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพทั้งในด้านของดุลยภาพตลาดแรงงาน และด้านของปัจเจกบุคคล
1.12 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ว่าด้วยการย้ายถิ่น (New Economics of Migration)	เหมาะสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไม่ได้มีเพียงแคปัจจัยในระดับปัจเจกเท่านั้น แต่ยังนับรวมไปถึงปัจจัยจากหน่วยทางสังคมเช่น ครอบครัว และชุมชน เช่นกัน
1.13 ทฤษฎีตลาดแรงงานทวิลักษณ์ (Dual Labor Market Theory)	เหมาะสำหรับใช้ในการศึกษา และอธิบายพฤติกรรมของการอพยพย้ายถิ่นในมุมมองทางด้านอุปทานของตลาด
1.14 ทฤษฎีประวัติศาสตร์และโครงสร้าง/ทฤษฎีระบบโลก	เหมาะสำหรับการอธิบายลักษณะการอพยพย้ายถิ่นในมุมมองที่ว่า การย้ายถิ่นเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยม ความไม่เท่าเทียมกันและช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศร่ำรวยกับ

(Historical and Structural Theory/ World System Theory)	ประเทศยากจนทำให้เกิดการไหลของแรงงาน และทำให้เกิดลักษณะสังคมที่เรียกว่า การแบ่งงานระหว่างประเทศใหม่
1.15 ทฤษฎีทุนทางสังคมและเครือข่ายการย้ายถิ่น (Social Capital and Migration Network Theory)	เหมาะกับการอธิบายลักษณะการอพยพในรูปแบบของการมีเครือข่ายรองรับในสถานที่ปลายทาง ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายขนาดเล็ก เครือข่ายเฉพาะเครือข่ายระดับชุมชน หรือเครือข่ายทางการในระดับองค์กรก็ตาม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยเรื่อง *ไทยกับผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนาม : วิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายและการทูตของไทย* (ประภาศรา แพทย์ดี, 1985) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงนโยบายหลักของรัฐบาลที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนาม และมาตรการที่ปรับเปลี่ยนไปเพื่อความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา 2) วิเคราะห์ถึงปัจจัยภายใน (Internal Settings) และปัจจัยภายนอก (External Settings) รวมถึงอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลให้มีการปรับเปลี่ยนมาตรการปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลา 3) วิเคราะห์ถึงกลไกและกระบวนการของการกำหนดนโยบายดังกล่าว 4) ศึกษาถึงวิธีดำเนินงานทางด้านต่างประเทศ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ประภาศรา แพทย์ดี ได้ใช้ทฤษฎีจำนวน 5 ทฤษฎีมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายถึงกระบวนการกำหนดนโยบายและการทูตของไทย อันจะส่งผลต่อเนื่องไปยังจำนวนของผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งหนึ่งในทฤษฎีที่ ประภาศรา แพทย์ดี ได้นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ **ทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory)** ของเจมส์ เอ็น โรสนาว (James N. Rosenau) ทว่า เนื่องจากทฤษฎีทั้ง 5 ที่ถูกนำมาใช้นั้นล้วนเหมาะสมกับบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมของฝั่งประเทศตะวันตกมากกว่าประเทศไทย ทำให้ ประภาศรา แพทย์ดี ใช้ทฤษฎีทั้ง 5 เฉพาะในส่วนที่เหมาะสมและเข้ากับบริบทของเรื่องที่ศึกษาอยู่ โดยได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ในการกำหนดนโยบายและการทูตของไทยเพื่อจัดการกับปัญหาผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงเวลาหลัก ๆ ได้แก่ ช่วงที่หนึ่ง การดำเนินการมาตรการสกัดกั้นและผลักดัน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในทางด้านความมั่นคงของชาติ ปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงทัศนคติของผู้นำไทยที่มีต่อผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทว่า ในเวลาต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนมาตรการใหม่เป็นมาตรการเปิดประตู ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกคือ ความจำเป็นที่จะต้องรักษาภาพพจน์ของประเทศและการต้องการความช่วยเหลือมากขึ้นจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติและจากประเทศที่ 3 ในการให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ในวงที่กว้างยิ่งขึ้นนั่นเอง ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินมาตรการในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของไทยที่ต้องการจะลดจำนวนผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามลง ทำให้นำไปสู่การดำเนินการในช่วงที่สอง มาตรการป้องปรามมนุษยธรรม โดยการปรับมาตรการในครั้งนี้ได้รับอิทธิพลทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกัน คือ การที่จำนวนผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ประเทศตะวันตกซึ่งรับผู้อพยพไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวรมีท่าทีจะรับผู้อพยพให้น้อยลง รวมถึงความต้องการในการปรับมาตรการเพื่อให้มีความสอดคล้องกับโครงการเดินทางออกนอกประเทศอย่างเป็นระเบียบ (Orderly Departure Program) ที่ถูกจัดตั้งขึ้นบนความร่วมมือระหว่างสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติกับเวียดนาม ผลลัพธ์ที่ตามมาจากการดำเนินมาตรการในช่วงเวลานี้คือ จำนวนผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามได้ลดจำนวนลงอย่างมาก นับได้ว่าเป็นความสำเร็จในการดำเนินนโยบายและการทูตของไทยเพื่อวัตถุประสงค์ในการลดจำนวนผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามเลยทีเดียว

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายและการทูตของไทยในแต่ละช่วงเวลาล้วนมีแตกต่างกันออกไป ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินนโยบายและมาตรการปฏิบัติของไทยในแต่ละ

ช่วงเวลานั้นล้วนมีบทบาทในการลดหรือเพิ่มจำนวนผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนามได้อย่างชัดเจน

2.2 งานวิจัยเรื่อง *การย้ายถิ่นข้ามชาติ: การสร้างและธำรงรักษาเครือข่ายทางสังคมของแรงงานพม่าหญิงในเมืองเชียงใหม่* (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2019) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานพม่าหญิง และเพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจทางสังคมและเศรษฐกิจของแรงงานพม่าหญิงที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศปลายทาง รวมถึงเพื่อศึกษาการสร้างและการธำรงรักษาเครือข่ายทางสังคมของแรงงานพม่าหญิงในพื้นที่ปลายทาง ซึ่งก็คือพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในประเทศไทย ในการวิจัยครั้งนี้ บงกชมาศ เอกเอี่ยม ได้นำ **ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Theory of Migration)** ของ Everett Lee (1996) เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายถึงพฤติกรรมการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานพม่าหญิงดังกล่าว โดยผลการศึกษาจากการใช้ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Theory of Migration) พบว่า

ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) หรือปัจจัยจากเงื่อนไขของพื้นที่ปลายทางที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติมายังประเทศไทยของแรงงานพม่าหญิงได้แก่ ปัจจัยทางด้านความเจริญของพื้นที่ปลายทาง ปัจจัยทางด้านค่าแรงที่ได้รับผลตอบแทนสูงกว่าพื้นที่ต้นทาง โอกาสในการหางานทำ และความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ทั้งด้านโรงพยาบาล สถานศึกษา และสถานบริการต่าง ๆ ล้วนเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตมากกว่าในพื้นที่ต้นทาง ส่งผลให้แรงงานพม่าหญิงรู้สึกได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และได้รับความยุติธรรมรวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าประเทศต้นทาง จนนำไปสู่การชักชวนกันให้ย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยหรือตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นเข้ามาหาโอกาสทางด้านคุณภาพชีวิตและในด้านการงานอย่างต่อเนื่องของแรงงานพม่าหญิง

ทางด้านปัจจัยผลักดัน (Push Factors) หรือปัจจัยจากเงื่อนไขของพื้นที่ต้นทางที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามชาติมายังประเทศไทยของแรงงานพม่าหญิงได้แก่ ปัจจัยทางด้านปัญหาสังคมและการเมืองภายในประเทศ รวมถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศมีแนวโน้ม ความขัดแย้งทางเชื้อชาติและความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น

ในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความล้มเหลวในการทำมาหากินเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยและการเข้าถึงของบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่าง ๆ ล้วนผลักดันให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย ซึ่งมีอาณาเขตชายแดนติดต่อกันของแรงงานพม่าหญิงนั่นเอง

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจคือเมื่อ บงกชมาศ เอกเอี่ยม ได้ศึกษาพิจารณาถึงแรงจูงใจในการย้ายถิ่น พบว่าแรงงานข้ามชาติพม่าหญิงมีแรงจูงใจทางสังคมในระดับที่น้อยกว่าแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ โดยแรงจูงใจทางสังคมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.87 ส่วนแรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.72 กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยของแรงงานพม่าหญิงมาจากปัจจัยผลักดันที่เกิดจากปัญหาทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจภายในประเทศเมียนมา จนกระทั่งผู้อพยพย้ายถิ่นรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี นำไปสู่การตัดสินใจอพยพเคลื่อนย้ายมายังประเทศไทยที่ซึ่งมีปัจจัยดึงดูดเป็นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และโอกาสในการทำงานที่ดีกว่า ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยของแรงงานพม่าหญิงระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยมากกว่าปัจจัยทางด้านสังคมนั่นเอง

2.3 งานวิจัยเรื่อง *ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดการย้ายถิ่นของแรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์ในประเทศไทย* (กมลพร สอนศรี, 2014) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์และสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานของชาวฟิลิปปินส์ และเพื่อศึกษาปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันที่ทำให้แรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์เข้ามาในประเทศไทยในการวิจัยครั้งนี้ กมลพร สอนศรี ได้นำทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 5 รายการ เพื่อนำมาใช้ในการเป็นกรอบในการวิเคราะห์และศึกษาถึงปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดดังกล่าว โดยประกอบไปด้วย แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ใหม่ของการย้ายถิ่น (Stark, 1991) , ทฤษฎีเครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่น (Massey, 1993) , ทฤษฎีความความ

คาดหวังในรายได้ (Sjaastad, 1962 ; Schultz, 1962) , ทฤษฎีการตัดสินใจย้ายถิ่นในระดับจุลภาค (De Jong and Fawcett, 1981) , ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) และปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ซึ่งได้ผลการศึกษาดังนี้

กมลพร สอนศรี ได้บูรณาการทฤษฎีหรือแนวคิดทั้ง 5 นี้เข้าไว้ด้วยกันและจำแนกสาเหตุที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์ออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ได้แก่ รูปแบบของปัจจัยดึงดูดและรูปแบบของปัจจัยผลักดัน โดยปัจจัยดึงดูดที่ทำให้แรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์เข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 1) ปัจจัยดึงดูดด้านสภาพงาน และลักษณะงาน 2) ปัจจัยดึงดูดด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยดึงดูดด้านสังคม 4) ปัจจัยดึงดูดด้านวัฒนธรรม ค่านิยม 5) ปัจจัยดึงดูดด้านการเมือง 6) ปัจจัยดึงดูดด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 7) ปัจจัยดึงดูดด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ในจำนวนนี้ แรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์มีความเห็นด้วยในปัจจัยดึงดูดด้านวัฒนธรรม ค่านิยมสูงสุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ อยู่ที่ 3.88 โดยเฉพาะในประเด็นของ “การที่ประเทศไทยไม่มีข้อห้ามอันนำไปสู่การกีดกันทางศาสนา”

ทางด้านปัจจัยผลักดันที่ทำให้แรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์เข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 1) ปัจจัยผลักดันด้านสภาพงานและลักษณะงาน 2) ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยผลักดันด้านสังคม 4) ปัจจัยผลักดันด้านวัฒนธรรม ค่านิยม 5) ปัจจัยผลักดันด้านการเมือง 6) ปัจจัยผลักดันด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 7) ปัจจัยผลักดันด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ในจำนวนนี้ ปัจจัยที่แรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์ให้ความเห็นว่ามีผลต่อการตัดสินใจในการอพยพย้ายถิ่นสูงสุดคือ ปัจจัยผลักดันด้านวัฒนธรรม ค่านิยม ซึ่งมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ อยู่ที่ 3.37 โดยเฉพาะในประเด็น “การที่ชาวฟิลิปปินส์มีข้อได้เปรียบด้านภาษาอังกฤษทำให้มีโอกาสในการทำงานในต่างประเทศมากกว่า”

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ค่านิยม มีผลต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นของแรงงานฝีมือชาวฟิลิปปินส์ทั้งในแง่ของปัจจัยดึงดูดและในแง่ของปัจจัยผลักดัน ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวอาจไม่สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดสำหรับการ

อพยพย้ายถิ่นของชนชาติอื่นได้ สืบเนื่องมาจากปัจจัยที่เป็นตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระยะเวลา ฯลฯ ของแต่ละชนชาติล้วนแตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้เขียนมองว่าหากต้องศึกษาในส่วนของกรอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่ ผู้เขียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจำแนกและวิเคราะห์ปัจจัยและตัวแปรต่าง ๆ โดยละเอียดอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความแม่นยำของข้อมูลและความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่

2.4 งานวิจัยเรื่อง *ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเงื่อนไขต่อการย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศ: แรงงานไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่ประเทศมาเลเซีย* (สุทธิพร บุญมาก, และ มูหำหมัด สาแลบิง (2019) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศมาเลเซีย เพื่อตอบคำถามในการวิจัยว่าความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซียเป็นเงื่อนไขที่มีต่อการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนใต้ที่ทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นอย่างไร ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ถึงแม้ว่า สุทธิพร บุญมาก และ มูหำหมัด สาแลบิง จะไม่ได้กล่าวถึงการนำเอาทฤษฎีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาใช้เป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงเรื่องดังกล่าวก็ตาม ทว่า ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้กลับมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยมีผลการศึกษาดังนี้

สาเหตุของการย้ายถิ่นแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างทางสังคมระดับมหภาคของประเทศมาเลเซียประเด็นความเป็นนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีต่อการย้ายถิ่นแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะ ภายใต้แผนวิสัยทัศน์ พ.ศ. 2563 ที่รัฐบาลมาเลเซียต้องการให้ประเทศมาเลเซียเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาศึกษาต่อในประเทศมาเลเซียของนักเรียนไทย จนกระทั่งต่อเนื่องไปยังการตัดสินใจเป็นแรงงานชาวต่างชาติระดับทักษะในประเทศมาเลเซียในฐานะที่เป็นผู้ย้ายถิ่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำงานหรือว่าจ้างงานในตลาดแรงงานของประเทศมาเลเซีย เนื่องจากมี

ความสามารถและมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซียที่มีความเป็นนานาชาติ

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศมาเลเซียไม่ได้มีสาเหตุหรือเงื่อนไขในระดับจุลภาคเท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุหรือเงื่อนไขในระดับมหภาคอย่างความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซียที่เป็นผลมาจากการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของรัฐบาลมาเลเซียเรื่องของการศึกษาด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมองว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนอาจเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยในระดับจุลภาคและปัจจัยในระดับมหภาคร่วมกัน ซึ่งนโยบายหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาลแต่ละประเทศอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนได้

3. แนวความคิดที่เหมาะสมกับการเข้ามาของเงินอพยพใหม่

อรัญญา ศิริผล (2018) ได้นำเสนอบทความเรื่อง *การเคลื่อนย้ายของคนจีนกับบทบาทรัฐจีนในศตวรรษที่ 21* ไว้ว่า ความเป็นโลกาภิวัตน์ทำให้รัฐชาติมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีมักจะผูกติดรัฐชาติกับความเป็นดินแดนหรืออาณาเขตไว้ มีองค์ประกอบขอบเขตสถานที่เชิงสังคมและภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากรัฐชาติก้าวหน้าหลายกรณีที่ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เชิงนโยบายปฏิบัติการต่าง ๆ ด้วยการนำเอาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีใช้ดินแดน เช่น ความเป็นชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ฉวยใช้ประกอบสร้างวาทกรรมชาติโดยรัฐเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทางรัฐบาลจีนก็ได้ใช้วิธีการนำเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นชนชาติจีนข้ามเขตแดน แนวคิดพันธมิตรแห่งอารยธรรมจีน วาทกรรมจีนรุ่นใหม่ ดำเนินไปพร้อมกับนโยบายอำนาจละมุน (soft power) ส่งเสริม – ใช้การเคลื่อนย้ายของคนจีนทั้งรุ่นเก่าโพ้นทะเลและรุ่นใหม่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ “วัฒนธรรมจีน” ให้กลายเป็นยุทธวิธีสร้างความเจริญเติบโตของประเทศจีนให้กลับมาเรืองอำนาจได้อีกครั้ง ซึ่งวิธีการนี้เรียกอีกอย่างได้ว่า “การเมืองวัฒนธรรมข้ามชาติ” (Transnational Cultural Politics)

ปฏิบัติการการเมืองวัฒนธรรมข้ามชาติหลักที่รัฐจีนใช้ “วัฒนธรรม” ในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) ชาตินิยมจีนหลายดินแดน 2) แนวคิดพันธกิจแห่งอารยธรรมจีน วาทกรรมจีนรุ่นใหม่ ที่ไปพร้อมกับโครงการข้ามชาติ เช่น นโยบายก้าวออกไป นโยบายอำนาจละมุน นโยบายการทูตชายขอบ ในการสร้างการเชื่อมต่อระหว่างรัฐบาลจีน ชุมชนหรือทุนจีนโพ้นทะเล และจีนอพยพรุ่นใหม่ (Nyíri, 2001, 2006, อ้างถึงใน อรัญญา ศิริผล, 2018: 122) โดยปฏิบัติการผ่านการออกนโยบายในและต่างประเทศ จนทำให้รัฐบาลจีนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจตามเป้าหมายความต้องการเรื่องอำนาจของจีนในเวทีโลกได้

จากบทความข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐบาลจีนใช้สภาวะโลกาภิวัตน์และพลังการเคลื่อนย้ายของทุนชุมชนจีนข้ามชาติ เครือข่ายชาวจีนโพ้นทะเลและการเคลื่อนย้ายของคนจีนรุ่นใหม่เป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างชาติจีนให้ขึ้นมาเรื่องอำนาจอีกครั้ง ดังนั้น การสนับสนุนของทางรัฐบาลจีนทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยอาศัยการเมืองวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายอำนาจละมุน จะส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นการอพยพย้ายถิ่นในระยะสั้นหรือในระยะยาวของชาวจีนก็ตาม ดังนั้น เมื่อต้องศึกษาถึงการอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาในส่วนของมาตรการและนโยบายของทางรัฐบาลจีนควบคู่ไปกับของทางรัฐบาลไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

Hein de Haas (2011) ได้กล่าวในงานวิจัยเรื่อง The Determinants of International Migration: Conceptualising Policy, Origin and Destination Effects ไว้ว่า กรอบทฤษฎีการอพยพต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมยังมีจุดที่ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์การอพยพย้ายถิ่นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วนในทุกด้านอยู่ ซึ่งในที่นี้ Haas ได้แบ่งกลุ่มทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functional Theory) และกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflicting Theory) โดยกลุ่มทฤษฎีหน้าที่นิยมจะประกอบไปด้วยทฤษฎีจำพวกที่ให้ความสำคัญต่อการโน้มเอียงไปสู่จุดดุลยภาพ เช่น Push-Pull Model, Gravity Model, Neoclassical Migration Theory ทฤษฎีเหล่านี้มีจุดบกพร่องอยู่ที่การมอง

ว่าการอพยพเป็นสิ่งที่อยู่หนึ่งไม่มีพลวัตรในตัวของมันเอง มองว่าผู้อพยพเป็นเพียงผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ เท่านั้น หรือการที่พิจารณาเพียงแค่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียวอย่างปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยละเลยปัจจัยทางด้านอื่น ๆ เป็นต้น ต่อมา กลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งจะเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจร่วมกันมากกว่าการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล เช่น ทฤษฎี New Economy of Labor Migration, ทฤษฎีมาร์กซิส และทฤษฎีระบบโลก เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้มีจุดบัพพร้อมอยู่ที่ปัจจัยการอพยพย้ายถิ่นนั้นยังคงมีต้นทุนจากปัจจัยทางบริบทอื่น ๆ ร่วมด้วย ไม่สามารถที่จะละทิ้งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างปัจจัยทางภูมิศาสตร์ หรือข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอพยพซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อกลุ่มคนจนที่มีข้อจำกัดทางด้าน การเข้าถึงทรัพยากร ตลาด และการเมืองไปได้ ทั้งนี้ หากพิจารณากลุ่มทฤษฎีเดิมทั้ง 2 กลุ่มจะพบว่า ทฤษฎีทั้งสองมีจุดร่วมกันอยู่ 2 ประการ ได้แก่ การเน้นที่ตัวอุปสงค์แต่ไม่สนใจอุปทาน และการแยกปัจจัยทางเศรษฐกิจออกจากปัจจัยที่ไม่ใช่ทางเศรษฐกิจโดยสิ้นเชิง ทำให้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการจัดเก็บข้อมูล ไม่สามารถทำความเข้าใจการอพยพในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมได้ จนกระทั่งข้อมูลที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์กระบวนการอพยพทั้งกระบวนการ

ปัญหาจากอคติของประเทศปลายทางและความต้องการออกแบบนโยบายเพื่อสร้างอุปสรรคแก่การอพยพเข้า รวมถึงการแบ่งแยกประเภทผู้อพยพตามกฎหมายเช่น แรงงานข้ามชาติ ผู้ลี้ภัย นักศึกษา ฯลฯ ส่งผลให้รูปแบบของกรอบทฤษฎีที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่ไม่ครอบคลุมปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพย้ายถิ่นทุกด้าน ด้วยเหตุนี้ Haas จึงได้เสนอกรอบทฤษฎีการอพยพรูปแบบใหม่ว่าควรที่จะประกอบไปด้วย “ความปรารถนา” และ “ความสามารถ” 2 ประการ ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้เกิดประโยชน์ในทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอพยพใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) บูรณาการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและไม่เกี่ยวกับเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงการก้าวข้ามการแบ่งแยกประเภทของผู้อพยพ 2) บูรณาการทฤษฎีที่ว่าด้วยการอพยพแบบบังคับและสมัครใจ 3) เชื่อมโยงทฤษฎีเชิงมหภาคและจุลภาคไว้ด้วยกัน และ 4) เปิดเส้นทางใหม่ให้ปัจจัยอื่นๆ และวัฒนธรรมให้เข้ามาสู่ทฤษฎีการอพยพ

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการสร้างกรอบทฤษฎีนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการอพยพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงชุดคำอธิบายระหว่างปัจจัยด้านปัจเจกที่เน้นไปที่การเข้าถึงทรัพยากร การรับรู้ และความต้องการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอพยพ และด้านโครงสร้างที่เน้นไปที่มองพฤติกรรมการอพยพว่าตกอยู่ภายใต้ของอิทธิพลของโครงสร้างจึงทำให้เป็นสิ่งที่สามารถคาดเดาได้เข้าไว้ด้วยกัน โดยที่ Haas มองว่า หากพิจารณาจากกระบวนการอพยพที่เกิดขึ้นกับรัฐแล้ว นโยบายด้านการอพยพนั้นมีบทบาทที่ค่อนข้างจำกัดในการจัดการการอพยพ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การประเมินนโยบายด้านการอพยพของรัฐไม่สามารถประเมินผลลัพธ์ได้โดยตรงแต่ส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินประสิทธิภาพมากกว่า

ทางด้านผลกระทบจากนโยบายการอพยพที่เกิดขึ้น Haas ได้จำแนกผลกระทบออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ปริมาณของการอพยพ พื้นที่ของการอพยพ องค์ประกอบของการอพยพ เวลาของการอพยพ และการที่กลุ่มผู้อพยพกลับไปยังประเทศต้นทาง และ Haas ยังได้ยกตัวอย่างการตั้งสมมุติฐานของทฤษฎีไว้ว่า นโยบายการจำกัดการเข้าเมืองสามารถส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการอพยพ 4 แบบ ดังต่อไปนี้คือ 1) การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ 2) การเปลี่ยนแปลงประเภท 3) การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน 4) การเปลี่ยนแปลงการย้อนกลับ ทั้งนี้ การจะทำความเข้าใจผลกระทบจากนโยบายด้านการอพยพของรัฐที่มีต่อกระบวนการอพยพทั้งในและระหว่างประเทศนั้นจำเป็นต้องใช้ระเบียบวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การบูรณาการระเบียบวิธีทั้งสองรูปแบบเข้าไว้ด้วยกันจะทำให้สามารถเข้าใจธรรมชาติและวิวัฒนาการของนโยบายการอพยพและผลกระทบที่เกิดขึ้นจนกระทั่งนำไปสู่การสร้างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอพยพอย่างเหมาะสมและครอบคลุมได้นั่นเอง

ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นถือเป็นอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นจุดหมายปลายทางของชาวจีนในการอพยพ เนื่องจากคำร่ำลือปากต่อปากว่า เมืองสยามหรือเข็ญมลอ เป็นดินแดนอุดมสมบูรณ์ โยนเมล็ดพืชลงไปก็ปลูกขึ้น เป็นต้น ซึ่งการที่จะเข้าใจการ

อพยพของชาวจีนรุ่นปัจจุบันได้นั้น ผู้เขียนมองว่า การศึกษาชาวจีนในอดีตก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน โดยชาวจีนได้เริ่มอพยพมายังประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สามารถแบ่งช่วงของการอพยพได้เป็น 5 ช่วงใหญ่ ๆ ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง สมัยสุโขทัย ค.ศ.1253 รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (ค.ศ.1219-1317) ในยุคนี้นิยามประเทศได้เริ่มมีนโยบายทางการทูตกับประเทศจีน ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หยวน กษัตริย์ในขณะนั้นคือ กุบไลข่าน (ค.ศ.1260-1294) ในสมัยนี้ชาวจีนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาโดยส่วนใหญ่มาเพื่อทำการค้าขาย และเพื่อสอนคนไทยทำเครื่องสังคโลก เครื่องเคลือบต่าง ๆ ซึ่งในช่วงนี้เองที่ไทยเริ่มมีการทำการค้าเสรีกับจีน โดยมีหลักฐานบันทึกอยู่บนหลักศิลาจารึก นอกจากนี้เศรษฐกิจของสยามได้เริ่มมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

ช่วงที่สอง สมัยอยุธยา ค.ศ.1318-1766 พบว่าจากหลักฐานเกี่ยวกับแหล่งชุมชนชาวจีนเพิ่งจะเริ่มมีขึ้นอย่างเด่นชัดในช่วงสมัยอยุธยา (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, น.115, อ้างถึงใน ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540, น.33) ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยในช่วงนี้เป็นชาวจีนที่อาศัยอยู่ทางบริเวณทางตอนใต้ของประเทศจีนโดยเฉพาะบริเวณฝั่งตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ติดทะเล ซึ่งชาวจีนที่อพยพมาส่วนมากจะเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนและแต้จิ๋ว (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, น.115, อ้างถึงใน ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 31-33) โดยตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณทางตอนใต้ของเกาะเมืองอยุธยา โดยเฉพาะบริเวณป้อมนายก่น ป้อมประตูจีน วัดท่าม้า คลองสวนพลู และวัดพนัญเชิง นอกจากนี้ ชาวจีนยังเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางใต้แถบเมืองสงขลา ปัตตานี ทางภาคตะวันออกแถบเมืองจันทบุรี และบางปลาสร้อย เป็นต้น (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล: 115, อ้างถึงใน ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 38-39) โดยในสมัยก่อนนี้ชาวจีนเพศหญิงไม่เคยอพยพออกนอกประเทศ ดังนั้นชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยจะเป็นเพศชาย (สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 3) โดยจะทำอาชีพเป็นพ่อค้า ช่างฝีมือ คนเลี้ยงหมู นักแสดง แพทย์ และชาวจีนบางคนที่มีความรู้หรือชาวจีนถูกสันนิษฐานว่าเป็นข้าราชการเก่าในราชวงศ์หมิงที่หนีมาไทย หลังจากราชวงศ์หมิงล่มสลายก็ได้รับราชการเป็นขุนนางตำแหน่งสำคัญหรือขุนนางที่ดูแลเกี่ยวกับการค้าต่างประเทศในไทย

อีกด้วย (สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 13-14) นอกจากนี้ ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยในช่วงนี้มีความสามารถในการเดินเรือ การต่อเรือ การค้า ซึ่งทำให้ชาวจีนมีบทบาททางการค้าต่างประเทศมากขึ้น โดยชนชั้นมูลนายของไทยจะว่าจ้างชาวจีนเป็นผู้ควบคุมดูแล และนำสินค้าของตนไปขายยังต่างประเทศ หรือไม่ก็เป็นการร่วมหุ้นกันระหว่างชนชั้นมูลนายของไทยกับจีน ซึ่งการค้าในลักษณะดังกล่าวสร้างผลกำไรอันงดงามให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 56) ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งเข้ามาเป็นแรงงานให้แก่ทางการไทย โดยเฉพาะด้านการเกษตรกรรม และเข้ามาทำการค้าขาย ในช่วงนี้ได้เกิดเป็นชุมชนชาวจีนในอยุธยา ซึ่งชุมชนชาวจีนและชุมชนชาวไทยนั้นได้เกิดความขัดแย้งและปัญหาอยู่จำนวนไม่น้อยครั้ง ซึ่งสาเหตุหนึ่งก็มาจากเรื่อง ภาษา ที่ไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของ ทศนคติ เพราะคนไทยนั้นมองว่าคนจีนเป็นพวกที่ไร้อารยธรรม และยากจน ซึ่งคนจีนก็มีทศนคติแบบนี้เช่นเดียวกันต่อคนไทย อย่างไรก็ตามในสมัยอยุธยาชาวจีนถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในราชสำนักและการค้า ทั้งการค้าภายในอาณาจักร และการค้าทางเรือสำเภาระหว่างอยุธยากับจีนและชาติต่าง ๆ นอกจากนี้ชาวจีนในยุคนั้นยังสามารถกลับไปยังประเทศจีนได้เมื่อตนต้องการ หรือบางคนจะกลับไปเมื่อเก็บเงินครบได้ครบแล้วตามที่ตั้งใจไว้

ช่วงที่สาม สมัยธนบุรีถึงสมัยสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ค.ศ.1767-1807 ซึ่งจากหลักฐานพบว่าชาวจีนแต่จิวเป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามามากที่สุด ซึ่งชาวจีนแต่จิวมีบทบาทสำคัญอย่างมากในสมัยธนบุรี เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงมีเชื้อสายจีนแต่จิวเลยทำให้ทรงให้การสนับสนุนชาวจีนและให้สิทธิพิเศษโดยเฉพาะชาวจีนแต่จิวที่พูดภาษาเดียวกันเป็นพิเศษ

ทั้งนี้ จวง กว๋ ถู๋ (2008: 71) ได้บรรยายสภาพของชาวจีนที่เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยในสมัยนี้ไว้ว่า “ในช่วงต้นศตวรรษที่ 17 ชาวจีนโพ้นทะเลในสยามมีไม่ถึง 3,000 คน แต่ในช่วงสมัยราชวงศ์ชิงประเทศสยามมีความสัมพันธ์ที่ดีกับราชสำนัก จนชาวจีนโพ้นทะเลได้ให้สมญานามว่า “ความอิสระทางการค้าอย่างชอบธรรม กษัตริย์ในราชวงศ์ต่างต้อนรับด้วยอย่างเป็นมิตร” โดยเฉพาะช่วงหลังศตวรรษที่ 18 หลังจากพระเจ้าตากสินซึ่งทรงมีเชื้อสายจีน

ขึ้นครองราชย์สมบัตินั้น ทรงมีนโยบายที่ดึงดูดชาวจีนให้เข้ามาไทยมากขึ้น จึงทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลอพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาทางตอนใต้ของจีนอย่างไม่ขาดสาย

จากหลักฐาน “ครอเฟิร์ด (Crawford) ซึ่งเป็นชาวยุโรปคนแรกผู้หนึ่งที่มาเยือนสยาม ภายหลังพระเจ้าตากสินเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว เขียนไว้ว่า ‘ด้วยการที่พระองค์สนับสนุนคนจีนเป็นพิเศษ จึงเท่ากับชักชวนให้พวกเหล่านี้เข้ามาอยู่อาศัยในสยามและตั้งหลักแหล่งอยู่ได้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ การยินยอมพลเมืองชาวจีนเป็นกรณีพิเศษนี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุซึ่งเกิดในราชอาณาจักรมานานนับศตวรรษ ๆ แล้ว แต่ครั้งนี้เกือบจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่ที่สุด’” (1935: 103, อ้างถึงใน สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 19)

ชาวจีนในไทยในสมัยธนบุรีได้รับการสนับสนุนอย่างดี จนมีฐานะดีขึ้นรวมถึงมีการรับชาวจีนเข้ามาในราชสำนักหลายตำแหน่งขึ้น จนมีคำเรียกชาวจีนแต่จวบสมัยนี้ว่า “จีนหลวง” (John Crawford, 1935: 103, อ้างถึงใน สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 19) ชาวจีนที่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นขุนนางและมีบทบาทสำคัญในสมัยนี้ เช่น ขุนพิพิธวาทิ พระยาพิชัยไธสวรรย์ (หยางจิ้งจง) เป็นต้น นอกจากนี้ ในสมัยธนบุรียังคงมีการทำศึกสงครามกับพม่าอยู่หลายครั้ง ซึ่งทำให้กรุงธนบุรีต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมากทั้งในการสู้รบและการฟื้นฟูเมือง ทำให้พระเจ้าตากสินทรงให้ความสำคัญกับการค้ากับต่างประเทศ เนื่องจากเป็นรายได้ที่สามารถหาได้อย่างรวดเร็วที่สุด ณ ขณะนั้น (ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 100) โดยประเทศจีนก็ได้เป็นตลาดการค้าที่สำคัญของไทยในเวลานั้นเพราะได้กำไรมากและเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของไทยที่พระเจ้าตากสินใช้ในการทำสงครามกับพม่า (ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 115) ทรงมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีน ทรงส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวจีนเข้ามาทำการค้าในไทยมากขึ้น จึงส่งผลให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในไทยเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งในสมัยธนบุรีนี้ การตั้งหลักแหล่งขนาดใหญ่ของชาวจีนนั้นเหมือนเป็นการส่งเสริมเมืองหลวงให้เจริญขึ้นทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ท่าเตียน ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของพระบรมมหาราชวังในปัจจุบัน (สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 19)

นอกจากนี้เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องการแรงงานจีนเป็นจำนวนมากเพื่อมาช่วยทำการค้าขาย และชาวจีนได้เริ่มตั้งเป็นชุมชนในบริเวณพระมหาราชวังในปัจจุบันนี้ แต่ทว่าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น ทางกรมไทยได้มีคำสั่งให้ชาวจีนย้ายไปตั้งชุมชนแห่งใหม่ ซึ่งก็คือ สำเพ็ง ในปัจจุบันนั่นเอง

ช่วงที่สี่ ค.ศ.1807-1937 ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นจากตารางตัวเลขคาดการณ์โดยประมาณของชาวจีนและประชากรทั้งหมดของประเทศไทยที่ได้คัดเลือกมาแล้ว ของ จี. วิลเลียม สกินเนอร์ (2529: 68)

รัชกาลที่	ประมาณปี พ.ศ. (ค.ศ.)	ชาวจีน	จำนวนทั้งหมด (ทุกเชื้อชาติ)	ที่มา
รัชกาลที่ 2	พ.ศ.2365 (ค.ศ. 1822)	440,000	2,790,500	Crawford 1830, II. 224
รัชกาลที่ 3	พ.ศ.2370 (ค.ศ. 1827)	800,000	3,252,650	Mallock 1852, 73
	พ.ศ.2378 (ค.ศ. 1835)	500,000	3,620,000	Edmund Roberts, from Malcom 1839, 146
	พ.ศ.2382 (ค.ศ. 1839)	450,000	3,000,000	Malcom 1839, 145
	พ.ศ.2392 (ค.ศ. 1849)	1,100,000	3,653,150	Mallock 1852, 73

ตารางที่ 2 : ตารางตัวเลขคาดการณ์โดยประมาณที่คัดเลือกมาแล้วของชาวจีน และประชากรทั้งหมดของประเทศไทย

ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกรบันทึกสถิติประชากรของชาวจีนโพ้นทะเลที่แน่ชัด และข้อมูลแต่ละแหล่งเป็นเพียงการคาดการณ์เท่านั้น ซึ่งข้อมูลอาจมีความแตกต่างและขัดแย้งกันในช่วง จึงอาจทำให้ตัวเลขที่คาดการณ์ไว้สูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริงอยู่มาก ครอเฟิร์ต ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำสยามในช่วงต้นศตวรรษที่ 19

(1828: 138, 239, cited in 庄国土, 2008: 71) กล่าวว่า ผู้โดยสารเป็นสิ่งที่สยามนำเข้าที่สำคัญที่สุดจากจีน ในเรือสำเภา 1 ลำนั้นบรรทุกชาวจีนมากกว่า 1,200 คนที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพฯ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาโดยเฉลี่ยแล้วประมาณปีละ 7,000 คน หากอิงตามการประมาณการนี้ จะแสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ.2364 (ค.ศ. 1821) ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จะมีชาวจีนโพ้นทะเลในสยามถึง 700,000 คน การที่ชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยสมัยรัตนโกสินทร์มากขึ้นมีสาเหตุมาจากในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ตรงกับปลายราชวงศ์ชิงของจีนที่เกิดความวุ่นวายอย่างมาก เช่น สงครามฝิ่น กบฏไท่ผิง ประชาชนอดอยากมากขึ้น และประเทศไทยในสมัยนั้นมีทรัพยากรที่สมบูรณ์เพาะปลูกอะไรก็ขึ้น ไร้ศึกสงคราม และมีพื้นที่ที่รองรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก (ยุพิน คล้ายมนต์, 2536: 30-46) นอกจากนี้ เมื่อคำนึงถึงความคล้ายคลึงทางสภาพภูมิอากาศและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทยกับจีนแล้ว การที่ชาวจีนเลือกที่จะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยจึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจ แม้แต่น้อย (สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, 2529: 31)

ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานส่วนมากเป็นชาวจีนที่มาจากมณฑลฝูเจี้ยน และมณฑลกว่างตุง โดยชาวจีนแต่ดั้งเดิมเป็นชาวจีนที่อพยพมามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนแคะ ชาวจีนฮกเกี้ยน และชาวจีนกว่างตุง (ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 128) ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์มีการย้ายเมืองหลวงและจะสร้างพระบรมมหาราชวังตรงแหล่งชุมชนเดิมของชาวจีนในไทย ทำให้มีการย้ายแหล่งที่ตั้งชุมชนจากเดิมที่อยู่ตรงท่าเตียนมาที่บริเวณวัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) จนถึงคลองเหนือวัดสำเพ็ง (วัดปทุมคงคา) หรือที่รู้จักกันในปัจจุบันคือ “ย่านสำเพ็ง” ซึ่งเป็นย่านการค้าและเป็นศูนย์กลางของชาวไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ จวบจนปัจจุบัน (ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, 2540: 119-120) ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์มีการดำเนินการค้าแบบผูกขาด โดยการซื้อขายสินค้าจากต่างประเทศจะขึ้นตรงกับกรมพระคลังสินค้าหรือกรมท่าของรัฐซึ่งกำกับดูแลโดยเสนาบดีกรมท่าหรือโกษาธิบดี มีการเก็บภาษีอากรที่โดยส่วนมากชาวจีนจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าภาษีนายอากรมากกว่าคนไทย เนื่องจากชาวจีนเก่งในด้านการค้าและการเดินเรือมากกว่าชาวไทย ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีนโยบายการผลิต

เพื่อส่งออกมากขึ้น แต่ยังขาดแรงงานจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความต้องการแรงงานชาวจีนในไทยสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อาชีพหลักของชาวจีนในสมัยนี้มีความหลากหลายมาก เช่น ข้าราชการ พ่อค้า ข่างต่อเรือ กรรมกรรับจ้างทั่วไป คนงานในโรงสี ในไร่อ้อย ไร่พริกไทย โรงงานยาสูบ โรงงานน้ำตาล เป็นต้น ทั้งนี้ ในช่วงที่ชาวจีนอพยพเข้ามาแรกเริ่ม ยังคงเลือกงานไม่ได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดการศึกษา ทำให้ชาวจีนที่เข้ามาในช่วงนี้มักจะมีวงจรการใช้ชีวิตที่คล้าย ๆ กัน กล่าวคือ เริ่มต้นทำงานจากการเป็นกรรมกรรับจ้าง เริ่มเปิดกิจการเล็ก ๆ จนกระทั่งกลายเป็นพ่อค้าหรือเจ้าของกิจการที่ใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อชาวจีนเข้ามามาก ๆ แน่แน่นอนว่าต้องมีปัญหาตามไปด้วย เช่น ปัญหาการลักลอบค้าฝิ่น ปัญหาความขัดแย้งภายในสมาคมลับฮังยี่ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยตั้งแต่ในอดีตไม่ได้มีนโยบายหรือมาตรการที่ปิดกั้นชาวจีน อีกทั้งยังสนับสนุนการออกนโยบายต่าง ๆ ที่ดึงดูดชาวจีนในเข้ามาในไทยอีกด้วย ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยไม่เพียงแต่แทรกตัวอยู่ในทุกชนชั้นของไทย แต่ยังมีบทบาทและมีอิทธิพลกับประเทศไทยตลอดทุกช่วงทุกสมัย ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จากอาชีพของชาวจีนในไทยที่หลากหลายนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะอดทนต่อความยากลำบาก ขยัน และมุ่งมั่นอย่างมาก ในทางกลับกัน ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยก็ยังคงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

ในยุคนี้รัฐบาลไทยได้มีนโยบายสนับสนุนการอพยพเข้ามาของคนจีน เนื่องจากคนจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามามักจะประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งทางการไทยจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการเก็บภาษีจากส่วนนี้ โดยในช่วงแรกนั้นชาวจีนจะเข้ามาทำงานในฐานะแรงงานก่อน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว คนจีนเป็นชนชาติที่ทำงานด้วยความขยันและอดทนมากกว่าคนไทย ในเวลาต่อมาชาวจีนที่เริ่มก่อร่างสร้างตัวได้ก็เริ่มมีกิจการเป็นของตัวเอง เช่น กิจการค้าขายน้ำตาล การทำนาเกลือ กิจการเหมืองแร่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามชาวจีนในยุคนี้ยังคงส่งเงินกลับไปยังประเทศของตนเอง และไม่ได้มีความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทยแต่อย่างใด

ช่วงที่ห้า เริ่มตั้งแต่ปี 1938 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงที่ห้านี้จะแบ่งการอพยพออกเป็น 2 ช่วง โดยช่วงแรกชาวจีนระลอกนี้จะเริ่มอพยพมาตั้งแต่ปี 1938 แต่ในช่วงปี 1949 การอพยพออกนอกประเทศของชาวจีนต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากเกิดการปฏิวัติประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยในปี ค.ศ.1938-1948 ซึ่งตรงกับสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงนี้เป็นช่วงที่สังคมชาวจีนโพ้นทะเลในไทยต้องประสบกับความยากลำบากอีกช่วงหนึ่ง เนื่องจากจอมพล ป. ได้ออกนโยบายที่ต้องการเปลี่ยนคนจีนให้กลายเป็นพลเมืองไทย โดยนโยบายนี้ได้บังคับให้คนจีนต้องพูดภาษาไทย แต่งกายแบบคนไทย และต้องส่งลูกหลานของตนไปเรียนที่โรงเรียนไทยด้วย นอกจากนี้ชาวยังจะต้องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และต้องมีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธอีกด้วย ช่วงที่สองจะเริ่มตั้งแต่ปี 1980 หลังจากที่จีนได้มีนโยบายเปิดประเทศ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการอพยพครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยการอพยพครั้งนี้มีความแตกต่างจากการอพยพในช่วงที่หนึ่งถึงสี่อยู่อย่างมาก ทั้งปัจจัยในการอพยพ คุณลักษณะของชาวจีนที่อพยพมา รวมทั้งความหลากหลายของการประกอบอาชีพ

ข้อมูลเชิงสถิติ: จำนวนประชากรชาวจีนรุ่นใหม่ที่ย้ายถิ่นมาสู่ประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยแล้วจำนวนคนจีนที่เดินทางเข้ามานั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี รวมทั้งสถิติการขอยุ่ต่อในประเทศไทยก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกัน ซึ่งจากนี้จะได้นำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการเดินทางเข้าของคนจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-2557 และสถิติการขอยุ่ต่อในประเทศไทยของคนจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-2557 ดังจะมีรายละเอียดต่อไปนี้

สถิติการเดินทางเข้า - ออก จำแนกตามสัญชาติและประเภทการตรวจลงตรา จำแนกตามสัญชาติ

ตารางที่ 3 สถิติการเดินทางเข้า - ออก จำแนกตามสัญชาติและประเภทการตรวจลงตรา จำแนกตามสัญชาติ ปี พ.ศ.2555

ขาเข้า (ARRIVAL)

470	สัญชาติ	2. คนอยู่ชั่วคราว		
		มีถิ่นที่อยู่อาศัย (NON-QUOTA)	ขอกลับเข้ามาในราชอาณาจักร (NON-RE)	เข้ามาประกอบธุรกิจและอื่น ๆ (NON)
				รวม

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะเห็นได้ว่าการเดินทางขาเข้าประเภทขอลับเข้ามาในราชอาณาจักร (NON-RE) นั้นมีจำนวนมากที่สุดถึง 40,089 คน รองลงมาคือ การเดินทางขาเข้าแบบประเภทเข้ามาประกอบธุรกิจและอื่น ๆ (NON) มีจำนวน 32,785 คน

ตารางที่ 4 สถิติการเดินทางเข้า - ออก จำแนกตามสัญชาติและประเภทการตรวจลงตรา
จำแนกตามสัญชาติ ปี พ.ศ.2556

ขาเข้า (ARRIVAL)

สัญชาติ	2. คนอยู่ชั่วคราว			
	มีถิ่นที่อยู่อาศัย (NON-QUOTA)	ขอลับเข้ามาใน ราชอาณาจักร (NON-RE)	เข้ามาประกอบ ธุรกิจและอื่น ๆ (NON)	รวม
จีน	2,861	15,195	40,155	58,211

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะเห็นได้ว่า จำนวนการเดินทางขาเข้าประเภทขอลับเข้ามาในราชอาณาจักร (NON-RE) ของปี 2556 มีจำนวนลดลงกว่าครึ่งหนึ่งของปี 2555 และประเภทมีถิ่นที่อยู่อาศัย (NON-QUOTA) ก็มีจำนวนลดลงจากปีที่แล้วเช่นกัน อนึ่งเนื่องมาจากสาเหตุความไม่สงบทางด้านการเมืองของประเทศไทย โดยการจัดการประท้วงและชุมนุมของกลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล กปปส. แต่อย่างไรก็ตามจำนวนคนจีนที่เดินทางเข้ามาประเภทเข้ามาประกอบธุรกิจและอื่น ๆ (NON) กลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่แล้วมากกว่าหนึ่งหมื่นคน

**ตารางที่ 5 สถิติการเดินทางเข้า - ออก จำแนกตามสัญชาติและประเภทการตรวจลงตรา
จำแนกตามสัญชาติ ปี พ.ศ.2557**

ขาเข้า (ARRIVAL)

สัญชาติ	2. คนอยู่ชั่วคราว			
	มีถิ่นที่อยู่อาศัย (NON-QUOTA)	ขอกลับเข้ามาใน ราชอาณาจักร (NON-RE)	เข้ามาประกอบ ธุรกิจและอื่น ๆ (NON)	รวม
จีน	2,945	26	61,985	64,956

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะพบว่า จำนวนชาวจีนที่เดินทางเข้ามาประเภทขอกลับเข้ามาในราชอาณาจักร (NON-RE) มีจำนวนลดลงอย่างมากเหลือเพียงแค่ 26 คน เท่านั้น ซึ่งจากปีที่แล้วที่มีจำนวนมากถึง 15,195 คน โดยสาเหตุหลักมาจากการชุมนุมที่ยืดเยื้อของ กลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล กปปส. และการเกิดรัฐประหารในช่วงเดือนพฤษภาคม จึงทำให้จำนวนชาวจีนที่จะขอกลับเข้ามานั้นมีจำนวนลดลงอย่างมาก แต่ทว่าจำนวนตัวเลขของการเดินทางขาเข้าประเภทเข้ามาประกอบธุรกิจและอื่น ๆ (NON) กลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่แล้วเกือบสองหมื่นคน ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากเศรษฐกิจจีนกำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ รวมทั้งนโยบายของทางการจีนที่สนับสนุนให้นักลงทุนออกไปลงทุน และทำธุรกิจในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยก็ยังคงเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นจุดหมายของการลงทุนของนักลงทุนจีน แม้ว่ายังมิปัญหาความไม่สงบทางการเมืองก็ตาม

ส่วนที่ 2 สถิติการขออยู่ต่อในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว

ตารางที่ 6 สถิติการขออยู่ต่อในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว ปี พ.ศ.2555

สัญชาติ	เพศ	ประเภทคนอยู่ชั่วคราว																							
		ธุรกิจ		หน่วยราชการ รับรอง		อยู่กับครอบครัว คนไทย		อยู่กับครอบครัว ที่ถิ่นที่อยู่		อยู่กับ ภรรยาคนไทย		ใช้ชีวิต แบบชาย		เพื่อพิสูจน์ สัญชาติ		อนม.15		กฎหมายพิเศษ						อื่น ๆ (1)	
																		BOI		การนิคม		การเปลี่ยนแปลง			
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง				
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
จีน	ชาย	3,834	3,182	4,350	4,317	758	670	46	43	1,163	1,038	1,262	1,262	2	2	69	69	2,622	2,622	281	281	269	269	2,623	2,601
CHINESE	หญิง	1,818	1,543	7,316	7,258	1,890	1,640	168	160	65	59	926	926	-	-	92	92	711	711	138	138	26	26	3,099	3,041

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะเห็นได้ว่า จำนวนชาวจีนที่ขออยู่ต่อในประเทศไทยประเภทที่หน่วยราชการรับรองมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งชาวจีนเหล่านี้ก็จะได้แก่ กลุ่มที่ประกอบอาชีพครู อาจารย์ หรือทำงานในหน่วยงานราชการต่าง ๆ รองลงมาคือประเภททำธุรกิจ นอกจากนี้จำนวนที่ชาวจีนที่ขออยู่ต่อจำนวนมากเป็นลำดับที่ 3 คือ ประเภทกฎหมายพิเศษ BOI¹

ตารางที่ 7 สถิติการขออยู่ต่อในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว ปี พ.ศ.2556

สัญชาติ	เพศ	ประเภทคนอยู่ชั่วคราว																				อื่น ๆ (1)			
		ธุรกิจ	หน่วยราชการ		อยู่กับครอบครัว		อยู่กับครอบครัว		อยู่กับภรรยาคนไทย	ใช้ชีวิต		เพื่อพิสูจน์สัญชาติ	อนม.15		กฎหมายพิเศษ										
			รับรอง	คนไทย	ที่ถิ่นที่อยู่		การขยายไทย	บ้านปลาย		BOI	การนิคม		การเปลี่ยนแปลง												
					ชาย	หญิง					ชาย		หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง						
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง				
จีน	ชาย	3,219	2,705	5,673	5,595	761	651	59	56	1,281	1,054	1,071	1,073	-	-	70	70	2,215	2,215	337	337	189	187	2,067	2,026
CHINESE	หญิง	1,522	1,302	7,046	6,930	888	805	82	72	372	327	373	354	628	628	73	73	568	568	115	115	30	26	2,084	2,046
รวม		4,741	4,007	12,719	12,525	1,642	1,456	141	132	2,562	2,108	2,142	2,127	628	628	143	143	2,783	2,783	456	452	219	213	4,151	3,972

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะพบได้ว่า จำนวนชาวจีนที่ขอยุ่ต่อในปีนี้นั้นมีจำนวนลดลงและเพิ่มขึ้นไม่ค่อยต่างมาจากปีที่แล้ว โดยสามอันดับแรกยังคงเหมือนเดิมคือ เป็นประเภทหน่วยราชการ รับรอง ธุรกิจ และประเภทกฎหมายพิเศษ BOI ตามลำดับ แม้ว่าประเภทหน่วยงานราชการรับรองจะมีจำนวนลดลงจากปีที่แล้ว แต่ประเภทธุรกิจ และประเภทกฎหมายพิเศษ BOI กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การขอยุ่ต่อประเภทอยู่กับครอบครัวที่มีถิ่นที่อยู่ ของเพศหญิง ชาวจีนกลับลดจำนวนลงเป็นเท่าตัวจากปีที่แล้ว

ตารางที่ 8 สถิติการขอยุ่ต่อในราชอาณาจักรของคนต่างด้าว ปี พ.ศ.2557

สัญชาติ	เพศ	ประเภทคนขอยุ่ชั่วคราว																							
		ธุรกิจ	หน่วยงานราชการรับรอง		อยู่กับครอบครัวคนไทย		อยู่กับครอบครัวที่มีถิ่นที่อยู่	อยู่กับครอบครัวคนไทย	ใช้วีซ่า	ยื่นปาก	กึ่งขอยุ่	ตาม 15	สถานขอยุ่						อื่น ๆ (1)						
			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง							ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง			ชาย	หญิง			
																							BOI	กรณีสม	กรณีโสดอื่น
จีน	ชาย	4,435	2,296	1,513	1,509	2,438	1,538	366	270	1,512	925	1,956	1,794	3	3	5	5	2,075	62	62	176	176	10,819	9,445	
CHINESE	หญิง	1,655	971	1,440	1,424	2,188	1,386	1,053	696	43	29	1,360	1,241	-	-	4	4	583	583	41	41	20	20	12,580	11,666

ที่มา : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

จากตารางจะเห็นได้ว่า จำนวนชาวจีนที่ขอยุ่ต่อประเภทหน่วยราชการรับรอง ธุรกิจ มีจำนวนลดลงจากปีที่แล้ว แต่ทว่าจำนวนชาวจีนที่เดินทางเข้ามาไทยในตารางที่ 3 ประเภทเข้ามาประกอบธุรกิจและอื่น ๆ (NON) กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าชาวจีนที่อยู่มาก่อนหน้านี้เริ่มจะมีการย้ายถิ่นฐานไปยังที่อื่น ๆ แทนอย่างไรก็ตามก็ยังคงมีกลุ่มใหม่เข้ามาแทนที่ นอกจากนี้การขอยุ่ต่อประเภทอยู่กับครอบครัวคนไทย และอยู่กับครอบครัวที่มีถิ่นที่อยู่ กลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่แล้ว

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทั้งสถิติการเดินทางขาเข้าของชาวจีน และสถิติการขอพำนักอยู่ต่อในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าการลดลงและเพิ่มขึ้นทุกปีในแต่ละประเภท อย่างไรก็ตามสัดส่วนโดยเฉลี่ยแล้วถือว่ามีความเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะหลังนี้การขอพำนักอยู่ต่อในประเทศไทยไม่ได้มีเพียงแต่กลุ่มที่ทำธุรกิจ หรือทำงานในหน่วยงานราชการเท่านั้น ยังมีทั้งประเภทอยู่กับครอบครัวคนไทย อยู่กับครอบครัวที่มีถิ่นที่อยู่ และใช้ชีวิตบั้นปลาย ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ยังมีประเภทกลุ่มกฎหมายพิเศษ เช่น BOI ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ชาวจีนส่วนใหญ่จะอพยพเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานเท่านั้น ไม่ได้มีรูปแบบหลากหลายของการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเท่ากับปัจจุบันนี้

ผลกระทบของการย้ายถิ่นของของชาวจีนรุ่นใหม่ต่อประเทศไทย

จากปัจจัยและสถิติของชาวจีนที่อพยพมายังประเทศไทยนั้น ทำให้ผู้เขียนทราบได้ว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในฐานะคลื่นลูกใหม่นั้น มีจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยปัจจัยภายในและภายนอกของประเทศจีนที่เอื้ออำนวยให้ชาวจีนย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทย ประกอบกับนโยบายของภาครัฐทั้งสองฝ่ายที่ไม่ได้กีดกันชาวจีน อย่างไรก็ตามการอพยพของชาวจีนเปรียบเสมือนกับเหรียญสองด้าน ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ข้อดี: ทำให้ภาคธุรกิจ เกิดการจ้างงาน ก่อให้เกิดรายได้ เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

หากภาครัฐเข้ามามีจัดการบริหารให้ดี ผู้เขียนมองว่า ประเทศไทยสามารถรับผลประโยชน์จากการที่จีนเข้ามาลงทุนในภาคต่าง ๆ ทั้ง อุตสาหกรรม ธุรกิจขนาดเล็ก หรือแม้กระทั่งการท่องเที่ยว ผ่านการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด โดยธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่นักลงทุนชาวจีนเข้ามาลงทุนในไทยได้แก่ ผลิตรถยนต์การเกษตร แร่และเซรามิก อุตสาหกรรมเบาและสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สารเคมีและกระดาษ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีธุรกิจบางประเภทที่ย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย เช่น ธุรกิจผลิตยางรถยนต์ โดยล่าสุดนี้ ผู้ผลิตยางรถยนต์ชั้นนำของจีนอย่างบริษัท

จงเซอร์เบอร์ (Zhongce Rubber 中策橡胶) ได้ฤกษ์เปิดโรงงานอย่างเป็นทางการไปเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2558 ที่โรงงานใหญ่ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จ.ระยอง

จากตัวอย่างดังกล่าวการมาลงทุนข้างต้นจะทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียน การจ้างงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และการฝึกฝน (knowledge & training) ระหว่างชาวไทยและนักลงทุนจีน โดยประเทศไทยที่มีนโยบายเปิดรับการลงทุนจากจีนก็ควรที่จะมีกฎหมายในเรื่องของสัดส่วนลูกจ้างชาวไทยและจีนเพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของชาวไทยและเพิ่มโอกาสในการสร้างอาชีพให้ชาวไทยอีกด้วย

ข้อเสีย: ภาวะที่คนไทยถูกแย่งงาน รายได้ และเงินไม่หมุนเวียนในสังคมอย่างแท้จริง

การเข้ามาของชาวจีนไม่ได้เข้ามาในรูปแบบของการลงทุนในอุตสาหกรรมอย่างเดียวเท่านั้น ชาวจีนที่เข้ามาในลักษณะที่เป็นปัจเจกบุคคล ก็ได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเช่นกัน ในหลากหลายรูปแบบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น พ่อค้า นักธุรกิจ ครูอาจารย์ พนักงานบริษัท หรือแรงงาน การที่คนจีนเข้ามาประกอบอาชีพเหล่านั้นนั้นแน่นอนว่าต้องมีข้อเสียด้วย

โดยการที่คนจีนเข้ามาทำงานในไทยด้วยจำนวนที่มากเกินไป จะก่อให้เกิดภาวะที่คนไทยถูกแย่งงาน โดยเฉพาะนักศึกษาเอกจีนที่จบใหม่ สำหรับงานบางประเภท บางบริษัทเลือกที่จะจ้างคนจีนมากกว่าคนไทย เช่น บริษัท CP พนักงาน King Power เป็นต้น เนื่องจากความได้เปรียบในด้านภาษา และคนจีนยังเป็นชาติที่มีความขยันและมีความอดทนสูงในการทำงาน

อีกกรณีหนึ่งได้แก่ โกดังนำเข้าชาวไทยที่ได้รับผลกระทบจากการถูกแย่งงานโดยโกดังเลื่อนชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมณฑลเหอหนานที่ทำงานโดยผิดกฎหมาย ตัวแทนสมาคมโกดังแห่งประเทศไทยเปิดเผยว่า ปัจจุบันโกดังนำเข้าชาวไทยถูกชาวจีนแย่งงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพบว่าโกดังจบใหม่ยังขาดประสบการณ์ แม้จะมีการผลิตออกมาเพียงพอต่อตลาดการท่องเที่ยวก็ตาม ประกอบกับการทำธุรกิจนำเข้าเที่ยวปัจจุบันนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต้องมีเงินสำรองจ่ายหลายหมื่นบาทต่อการจัดกรุ๊ปทัวร์ท่องเที่ยว 1 กรุ๊ปที่มี

นักท่องเที่ยวประมาณ 10-12 คน (PPTV Online, 2019) ดังนั้นในภาคการท่องเที่ยวจึงเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่มีความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ทั้งเรื่องการจ้างไกด์เถื่อนมาทำงานแทนไกด์คนไทย ทั้ง ๆ ที่อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพสงวนสำหรับคนไทย แต่ก็มีบริษัทคนจีนได้ว่าจ้างไกด์ชาวจีนไปทำงานแทน ทำให้มัคคุเทศก์ชาวไทยต้องตกงาน

เรื่องดังกล่าวเป็นที่มาของทัวร์ศูนย์เหรียญ หรือ Zero-Dollar Tour ที่หมายถึง คณะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยซื้อทัวร์จากประเทศของตนเองในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน ก่อนที่บริษัททัวร์เหล่านั้นจะส่งลูกทัวร์ทั้งกรุ๊ปมาให้บริษัททัวร์ในประเทศไทย โดยที่ไม่ต้องจ่ายค่าทัวร์แฟร์ อันเป็นค่าใช้จ่ายในการพาเที่ยวที่เก็บมาจากลูกทัวร์ให้กับเอเยนต์ฝ่ายไทยเลยแม้แต่เหรียญเดียว

ด้านสิ่งแวดล้อม

สืบเนื่องมาจากการที่นักลงทุนชาวจีนเข้ามาลงทุน หรือเปิดโรงงานในไทยมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้มีมลพิษทางอากาศ หรือปัญหาน้ำเน่าเสีย มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพราะเราไม่สามารถรู้ได้เลยว่าโรงงานเหล่านั้นมีกระบวนการขั้นตอนในการบำบัดน้ำเสียอย่างไร แล้วพวกเขาล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำหรือไม่ ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีการตรวจสอบในกระบวนการขั้นตอนเหล่านี้ เพื่อประเทศไทยจะได้ไม่มีปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม

โดยในช่วงเดือนมิถุนายน ค.ศ.2018 ที่ผ่านมามีรายงานข่าววิพากษ์วิจารณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย และแสดงความกังวลต่อปัญหาดังกล่าว สำนักข่าวบางแห่งรายงานว่า มีบริษัทที่มีคนจีนเข้าไปถือหุ้นมีส่วนร่วมในการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และการจ้างงานที่ผิดกฎหมาย และได้กำชับนักลงทุนจีนและวิสาหกิจจีนปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของไทยอย่างเคร่งครัด ดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของไทย เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือสีเขียวอย่างยั่งยืนระหว่างจีน-ไทย โดยจีนยินดีที่จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือด้านการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ การควบคุมดูแลการนำเข้าขยะมูลฝอย และการปราบปรามการลักลอบนำเข้าขยะจากต่างประเทศโดยหนีภาษีศุลกากรกับประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ อย่างประเทศไทย (โพสต์ทูเดย์, 2018)

ด้านสังคม

หากมองว่าการมองปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นการมองผลกระทบในภาพใหญ่ การมองผลกระทบทางด้านสังคมเป็นเรื่องที่ผู้เขียนมองว่าอยู่ใกล้ตัวเราทุกคน เนื่องจากผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนในชีวิตประจำวัน ไม่ได้เป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจที่จับต้องไม่ได้ ดังนั้นแล้วผู้เขียนจึงต้องการที่จะกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง ดังนี้

การเกิดขึ้นของ New Chinatown

จุดเริ่มต้นของ "ไชน่าทาวน์ห้วยขวาง" เกิดขึ้นเมื่อปี 2013 หลังมีนักศึกษาและครูสอนภาษาชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เหตุผลคือใกล้สถานทูตจีน รายล้อมด้วยแหล่งท่องเที่ยว ช้อปปิ้ง สถานบันเทิง ที่สำคัญเส้นทางคมนาคมสะดวก สามารถใช้ทางลัดจากถนนรัชดาภิเษก ถนนลาดพร้าว ถนนพระรามเก้า ถนนรามคำแหง เชื่อมต่อไปยังถนนสุขุมวิท ถนนสีลม จนถึงรอบกรุงเทพมหานคร

จากงานวิจัยเรื่อง "การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนรุ่นใหม่: กรณีศึกษาชุมชนจีนแห่งใหม่" โดย นางสาวชาดา เจริญวิทยา กล่าวว่า “คนจีนย่านห้วยขวางส่วนใหญ่มาจากมณฑลกวางสี และยูนนาน เป็นคนจีนรุ่นใหม่ที่เราเรียกว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นฐานชั่วคราว เริ่มจากการมาท่องเที่ยว เรียน หรือทำงาน พอวิชาหมดไม่ยอมกลับ จึงหาที่พักอยู่ชั่วคราว ประกอบกับเห็นช่องทางหาเงินในเมืองไทย โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าส่งไปเมืองจีน เช่น ผลไม้แห้งแปรรูป นมอัดเม็ด ยาหม่อง น้ำผึ้งโครงการหลวง หมอนยางพารา เมื่อได้รับความนิยม ทีนี้เลยชักชวนครอบครัว คนรู้จัก และเปิดร้านทำธุรกิจเต็มตัว พอคนจีนเข้ามาเยอะเริ่มมีการเช่าตึกแถวอาคารพาณิชย์โดยให้ค่าเช่าที่สูงกว่าราคาประเมิน เช่น จากเดิมคนไทยเช่าเดือนละ 12,000 บาท ก็ให้ 30,000 บาท ทำให้ผู้เช่ารายเก่าสู้ค่าเช่าไม่ไหวต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น ทำให้ปัจจุบันมีแต่ร้านค้าคนจีนเปิดขึ้นเต็มถนน จนถูกเรียกว่านิว ไชน่าทาวน์”

อย่างไรก็ตามกระแสเติบโตอย่างก้าวกระโดดของไชน่าทาวน์ห้วยขวาง จนกลายเป็นชุมชนจีนแห่งใหม่ที่สร้างสีสันทั้งในแง่วิถีชีวิตผู้คน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม แต่ขณะเดียวกันก็เป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องวางแผนรับมือ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบธุรกิจที่

ไม่ได้จดทะเบียนการค้าอย่างถูกต้อง การทำธุรกิจแบบตัวแทนอำพราง (นอมินี nominee) การกำหนดมาตรการนำเข้าและส่งออกสินค้าเพื่อจัดเก็บภาษี รวมถึงการควบคุมธุรกิจที่พิกขนาดเล็ก เพื่อจัดระเบียบให้บรรยากาศเป็นไปอย่างราบรื่น ไร้ปัญหา

นักศึกษาชาวจีนในไทย

การที่มีนักศึกษาจีนเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้มหาวิทยาลัยบางแห่งรับนักศึกษาจีนเข้ามาเรียนเป็นหลักพันคน และมีปัญหาในเชิงคุณภาพสอนไม่ครบตามหลักสูตร ไม่ครบชั่วโมง บางแห่งแทบจะไม่มีการเรียนการสอน แต่มีการออกเกรดให้แก่นักศึกษา และอาจารย์บางคน มีการเรียกรับผลประโยชน์แลกกับผลการเรียน อาจารย์บางคนมีคุณสมบัติไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด รวมถึงมีการออกใบเสร็จรับเงินค่าเล่าเรียนไม่ตรงกับเงินที่เก็บจริงจากนักศึกษา เรื่องดังกล่าวถือเป็นปัญหาใหญ่เพราะส่งผลทำให้ภาพลักษณ์ มาตรฐานการศึกษาของประเทศได้รับความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วกระแสการย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพใหม่นั้นมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน และมีแนวโน้มที่มีจำนวนโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากแต่ต้องมาชะงักงันด้วยปัจจัยของการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้มีจำนวนผู้อพยพใหม่จำนวนหนึ่งเดินทางกลับไปยังประเทศจีน แต่คาดว่าหากสถานการณ์กลับมาปกติจำนวนผู้อพยพเหล่านี้ก็คงเดินทางกลับมา ทั้งนี้ไม่ว่าจะด้วยปัจจัยที่ส่งผลให้ชาวจีนอพยพใหม่เหล่านี้สนใจเดินทางมาอาศัยในประเทศไทย อีกทั้งในภาวะที่โรคระบาด ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีความปลอดภัยและดำเนินนโยบายในการป้องกันได้ค่อนข้างดี หากพิจารณาแล้ว คนจีนอพยพใหม่เหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากคนกลุ่มเก่าๆ เพราะคนกลุ่มนี้มีความเปลี่ยนแปลงไป ไม่ผูกยึดกับสิ่งใดแน่นอน สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสถานที่ใหม่ได้ และที่สำคัญคือ การเข้ามาของกลุ่มจีนอพยพใหม่นี้ทำให้ประเทศไทยมีตลาดแรงงานและตลาดเงินทุนที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าของประเทศได้ ในขณะเดียวกันภายใต้กรอบของการรุกของนโยบายแถบและ

เส้นทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ประเทศไทยจึงไม่น่าจะปฏิเสธการเข้ามาของ
จีนและกลุ่มเงินอพยพใหม่ได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลพร สอนศรี. (มกราคม-มิถุนายน 2014). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดการย้ายถิ่นของ

แรงงานฝีมือ ชาวฟิลิปปินส์ในประเทศไทย. วารสารสถาบันทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 9, 44-60. จาก

http://journalhri.com/pdf/0901_03.pdf (27 ตุลาคม 2562)

ชาดา เจริญวิทยาและคณะ. (2016). โครงการ “การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนรุ่นใหม่ :

กรณีศึกษาชุมชนจีนแห่งใหม่” “ทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory),” (2555),

จาก <http://economicsthai.blogspot.com/2012/06/linkage-theory.html>

“ทฤษฎีความเกี่ยวพัน (Linkage Theory), ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power Theory) และ แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์,” (2560), จาก

<http://studyinternationalaffairs.blogspot.com/2017/08/linkage-theory-balance-of-power-theory.html> (30 ตุลาคม 2562)

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2019). การย้ายถิ่นข้ามชาติ : การสร้างและธำรงรักษาเครือข่ายทาง
สังคมของแรงงานพม่าหญิงในเมืองเชียงใหม่.

ประภัศรา แพทย์ดี. (1985). ไทยกับผู้อพยพทางเรือชาวเวียดนาม : วิเคราะห์กระบวนการ
การกำหนดนโยบายและการทูตของไทย. จาก

<https://cuir.car.chula.ac.th/xmlui/handle/123456789/34980> (15 พฤศจิกายน 2562)

พัชรี เจริญธรรม. (2014). ความคิดเห็นของแพทย์โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา คณะ

**แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ต่โอกาสการเคลื่อนย้ายแรงงานแพทย์จากการเปิด
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. จาก**

http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcims/files/54930550/chapter2.pdf

(15 พฤศจิกายน 2562)

พิรญา คงคาฉุยฉาย, (2549), “ปฏิสัมพันธ์ของพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดน :

**กรณีศึกษา ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว,” (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/56058>.**

(15 พฤศจิกายน 2562)

โพสท์ทูเดย์. (2018). จีนสั่งกำชับนักลงทุนปฏิบัติตามกม.ไทย หลังมีข่าวเอียนว่าเข้าขยะผิต

กฎหมาย. จาก <https://www.posttoday.com/world/554476>.

(20 พฤศจิกายน 2562)

ยุพิน คล้ายมนต์, (2536), **อิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่มีต่อไทย**, กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย
ตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รังสรรค์ มณีโรจน์. (2013). **การเปลี่ยนแปลงในليبียาหลังปรากฏการณ์ Arab Spring
กับโอกาสของไทย. จาก**

<http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt5/IS/IS5027.pdf>

(20 พฤศจิกายน 2562)

วิชุกัญญา พานิชย์. (2013). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม
ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,**

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะ เศรษฐศาสตร์, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. จาก

[http://mslib.kku.ac.th/elib/multim/books/Economic2556/WITCHUKAN
%20PANOMAI/06_c_h2.pdf](http://mslib.kku.ac.th/elib/multim/books/Economic2556/WITCHUKAN%20PANOMAI/06_c_h2.pdf) (20 พฤศจิกายน 2562)

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, หน้า 115, อ้างถึงใน ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, (2540), “บทบาทของ
ชาวจีนในไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พ.ศ. 2172-2394,” (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จาก

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/9276>, หน้า 33.

(20 พฤศจิกายน 2562)

ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์, (2540), **“บทบาทของชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172-2394,”** (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต),

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จาก

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/9276>, หน้า 56-128.

(20 พฤศจิกายน 2562)

สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, (2529), **“สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์** (พรณี ฉัตรพลรักษ์, ผู้แปล), กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, หน้า 3-31.

สมชาย หาญหิรัญ. (ม.ป.ป.). **แนวทางการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม.** จาก

<http://harnhirun.com/ebooks/industry/files/basic-html/page4.html>

สุทธิพร บุญมาก, และมูห์หมัด สาละบิง. (กันยายน-ตุลาคม 2019). ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเงื่อนไขต่อการย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศ: แรงงานไทยเชื้อสายมลายู ระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่ประเทศมาเลเซีย.

Humanities, Social Sciences and arts, 12, 1124-1139. จาก

[https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/170997/151365)

[Journal/article/view/170997/151365](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/170997/151365). (15 พฤศจิกายน 2562)

สุภางค์ จันทวานิช. (2008). **ผลกระทบของการย้ายถิ่นข้ามชาติต่อชุมชนชายแดนและชุมชนที่มีผู้ย้ายถิ่น จำนวนมากในประเทศไทย: การสร้างความกลมกลืนและความมั่นคงในชุมชน.** จาก

http://library.senate.go.th/document/Ext12/12612_0004.PDF

(20 พฤศจิกายน 2562)

หทัยเทพ กิริตอังกูร. (2018). **แนวทางการบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงาน**

ต่างด้าวตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา. จาก

http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-

[2561/PDF/8582st/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8582st/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf)

(25 พฤศจิกายน 2562)

อรัญญา ศิริผล. (2018). การเคลื่อนย้ายของคนจีนกับบทบาทรัฐจีนในศตวรรษที่ 21. ใน

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (บรรณาธิการ), **ชีวิตทาง**

สังคมในการเคลื่อนย้าย (Social Life on the Move) (น.115-145). นนทบุรี: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

อุษามาศ เสียมักดี. (ม.ป.ป.). **การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ พัฒนาการและแนวคิด.** จาก

<https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/82227-3.pdf>

John Crawford, (1935), pp.103, อ้างถึงใน สกินเนอร์ จี. วิลเลียม, (2529), “สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ (พรณี ฉัตรพลรักษ์, ผู้แปล),”

กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, หน้า 19.

PPTV Online. (2019). **ไกด์ไทยร้องตำรวจถูกคนจีนแย่งอาชีพ.** จาก

[https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/53630)

[B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/53630)

[A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/53630](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/53630)

(25 พฤศจิกายน 2562)

ภาษาจีน

曾少聪, 曹善玉. (2005). 华人移民研究. **东南亚研究**, 01:110-115.

陈建荣. (2008). 泰国新移民的群体特征——曼谷地区新移民个案研究. **东南亚研究**, 04:71-76.

庄国土. (2008). “论中国人移民东南亚的四次大潮,” **南洋问题研究** .1: 69-81.

John Crawford. (1828). pp.138, 239, cited in 庄国土. (2008). “论中国人移民东南亚 的四次大潮,” **南洋问题研究**. 1:69-81, :71. 释义为“19 世纪初出使暹 罗的英人柯罗福说 ‘: 旅客是从中国到暹罗 的最重要的输入’ ‘ , 一只戎克船一次送 1,200 个中国人到曼谷’ , 每年到曼谷的中国人少说有 7,000 人。据他估计, 到了 1821 年, 暹罗 已有中国人 70 万。”

ภาษาอังกฤษ

Dimmock & Leong, Studying overseas : Mainland Chinese students in

Singapore, November 2010.Hein de Haas. (2011). **The determinants of international migration: Conceptualising policy, origin and destination effects**. Retrieved from

<https://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/225/Determinants.pdf>

(20 พฤศจิกายน 2562)

King, Russell. (2012). **Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer**. Retrieved from

https://www.researchgate.net/profile/Russell_King3/publication/260096281_Theories_and_Typologies_of_Migration_An_Overview_and_A_Primer/links/0a85e52f8c2ce19850000000/Theories-and-Typologies-

of-Migration-An-Overview-and-A- Primer. pdf?origin=publication_detail
p.13. (15 ธันวาคม 2562)

Parritta Wangkiat, (2016, September 18), “**The quiet Chinese revolution,**”
Bangkok Post, Retrieved from
<https://www.bangkokpost.com/thailand/special-reports/1088793/the-quiet-chinese-revolution> (15 ธันวาคม 2562)

Piore. Michael J. (1983). **Labour Market Segmentation: To What Paradigm Does It Belong?** The American Economic Review, 73(2), 249 -253.
(15 ธันวาคม 25662)

Rashid Faridi. (2018). ***Migration Theories: Lee’s Push Pull Theory.***
Retrieved from
<https://rashidfaridi.com/2018/04/05/migration-theories-lees-push-pull-theory/> (20 ธันวาคม 2562)